

AKADEMIN FÖR TEKNIK OCH MILJÖ
Avdelningen för industriell utveckling, IT och samhällsbyggnad

---

Geocaching, nedskräpning enligt svensk lag?

Johan Wahlström

Juni 2012

Examensarbete, kandidatnivå, 15 hp
Lantmäteriteknik
Examensarbete på Lantmätarprogrammet

Handledare: Jenny Pettersson och Kaj Wejander
Examinator: Apostolos Bantekas

Abstract

Geocaching is a sport and hobby that is becoming more and more popular in Sweden. The number of users is steadily increasing and there are no signs of any downward trend. In Sweden the Right of Public Access (Allemansrätt) is giving everyone the right to move freely in the nature. The free movement means that activities and sports such as geocaching can be practiced in places far out into the woods and fields. The practice of geocaching has now become so extensive that there is a need for scientific studies. The need for more studies on the subject of geocaching is illustrated by the lack of publications, and that is also expressed in the few already existing papers. To avoid future conflicts, due to littering of our environment, in practicing geocaching, the study aims to investigate whether a geocache can be considered as littering or not. The study is based on an analysis of relevant case law in a litter context. In one case, the proposition for littering provision for minor littering provided the basis in the absence of relevant case law.

The study shows that there are several evaluations behind a litter assessment. It turned out that access and transparency to the littering was important and the location of it. Littering in sensitive and places worthy protection which also invites further littering is considered harder than usual. The final conclusion was that a geocache can not be counted as a criminal littering act. Each geocache is unique and legal position may change therefore the conclusion can not be applied indifferently in all situations and times.

Keywords: Geocaching, littering, environmental law.

Sammanfattning

Geocaching är en sport och hobby som blir allt mer populär i Sverige. Antalet användare ökar ständigt och det finns inget som tyder på någon avtagande trend. I Sverige finns Allemansrätten, som ger alla rätt att fritt röra sig i skog och mark. Den fria rörligheten gör att aktiviteter och sporter så som geocaching utövas på platser långt ut i skog och mark. Utövandet av geocaching har nu blivit så omfattande att det finns behov av vetenskapliga studier. Behovet av fler studier kring ämnet geocaching belyses genom avsaknaden på publikationer samt att det uttrycks ett behov i de få skrifter som redan finns. För att undvika framtida konflikter, på grund av nedskräpning i vår omgivning, i samband med utövandet av geocaching, syftar studien till att undersöka huruvida en geocache kan bedömas som nedskräpning eller ej. Studien baseras på en analys av relevanta rättsfall i ett nedskräpningssammanhang. I ett fall har propositionen till nedskräpningsbestämmelsen för mindre nedskräpning utgjort grunden då det saknas relevanta rättsfall.

Studien visar att det föreligger flertalet prövningar bakom en nedskräpningsbedömning. Det visade sig att tillträde och insyn till nedskräpningen var viktig samt placeringen. En nedskräpning på känsliga och skyddsvärda platser där nedskräpning sker som dessutom inbjuder till ytterligare nedskräpning bedöms hårdare än annars. Den slutliga bedömningen var att en geocache inte kan räknas som en straffbar nedskräpning. Varje geocache är unik och rättslägen kan ändras därför kan inte slutsatsen appliceras likgiltigt i alla situationer och tider.

Nyckelord: Geocaching, Nedskräpning, Miljöbalk, Rättsfall.

Tack till

Denna studie har som alla arbeten haft upp och nedgångar. Till min hjälp har jag haft mina handledare Jenny Pettersson och Kaj Wejander. Dessa har stött mig i arbetet och tiden på Högskolan i Gävle och förtjänar ett stort tack. Dessutom vill jag rikta ett särskilt tack till andra lärare, vänner och bekanta samt min sambo som stöttat och hjälpt mig slutföra arbetet.

Förkortningar och förklaringar

Cache	Kort för geocache
CITO	Står för Cache In Trash Out och innebär att användarna ska ta med sig skräp/städa runt geocachen.
Find/finds	Antalet gånger en geocache/gömma har hittats av en geocachare. Varje find är unik.
Geocachar	Utövning av geocaching.
Geocachare	En användare som utövar sporten/fritidsintresset geocaching.
Geocache	En gömma som en geocachare/användare gömt.
Geocaching	En sport/fritidsintresse. (förklaras utförligare i rapporten)
GPS	Global Positioning System, är ett satellitbaserat navigationssystem. I studien menas oftast en handhållen GPS-enhet.
HD	Högsta domstolen.
MB	Miljöbalken (SFS1998:808)
MÖD	Miljööverdomstolen
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv, publikation av HDs alla domar.
RF	Regeringsformen (SFS 1974:152)
RH	Rättsfall från hovrätterna
RÅ	Regeringsrättens årsbok, publikation av regeringsrättens domar.
TR	Tingsrätten

Innehållsförteckning

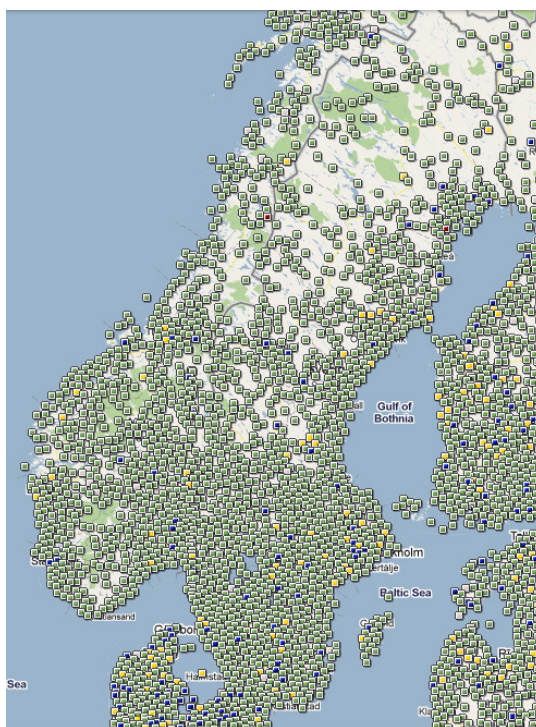
1	Introduktion	9
1.1	En geocache.....	9
1.2	Geocaching, populärt men outforskat	12
1.3	Syfte.....	12
1.4	Frågeställning	13
1.5	Mål.....	13
1.6	Avgränsningar	13
2	Gällande lagstiftning om nedskräpning	14
2.1.1	Definition av skräp och nedskräpning.....	14
2.1.2	Omfattning.....	14
2.1.3	Miljöbalken.....	14
2.1.4	Propositionen till MB 29:7a.....	16
2.1.5	Allemansrätten	17
3	Metod.....	19
3.1	Avgränsningar	19
3.2	Litteratursökning	19
3.3	Genomförande	20
3.4	Metodkritik.....	21
4	Rättsfallen	22
5	Resultat	34
5.1	Tabell över rättsfallen	36
6	Diskussion.....	39
6.1	Om resultattabellen	39
6.2	Inom lagens ramar	41
6.3	Rätt sida av lagen.....	42
6.4	Geocacher och bedömningar	43
6.5	Allemansrätten.....	45
6.6	Förslag på fortsatta studier	45

7	Slutsats	47
	Referenser	48

1 Introduktion

Geocaching är en sport, hobby eller en fritidssysselsättning som är spridd över hela världen med över 1.3 miljoner aktiva gömmor år 2011 (Groundspeak Inc., 2012) och över 5 miljoner utövare (K. Ranck, marketing assistant, Groundspeak Inc, personlig kommunikation 2011-05-17). I stora delar av Sverige finns det mängder av geocacher, som visuellt sett täcker landet av ett lager geocacher när de plottras ut på en karta, vilket kan ses i figur 1. Geocaching uppstod år 2000 i

Figur 1, Karta över var det finns gömda geocacher i Sverige. Källa: Groundspeak Inc. (2011)

USA som en konsekvens av att den amerikanska militären tog bort störningssignalen från GPS-signalerna. Ändringen gjorde att noggrannheten blev mycket bättre (Satirapod, Rizos, & Wang, 2001) och möjliggjorde sökande efter utplacerade gömmor med vanliga GPS-enheter över hela världen. För att börja med geocaching behövs generellt tre saker: ett användarkonto på en geocachingemsida för att få tillgång till koordinater till gömmorna, en GPS-enhet att söka med och en dator med en internetuppkoppling för att komma åt informationen. I och med att GPS-störningarna togs bort ökade användandet av GPS-tjänster kraftigt och efterfrågan på GPS-enheter likaså vilket ledde till minskade kostnader för GPS-enheter och nu finns det flertalet billiga enheter tillgängliga för den som vill bli geocachare (Fucks, 2011). För att få en precis position behövs minst fyra satelliter vilket går att få dygnet runt över hela jorden (Ibrahim, 2010).

1.1 En geocache

En geocache är en liten gömma som en utövare gömt ute i naturen eller någonstans i en stadsmiljö. De innehåller alltid en loggbok där utövare som hittat gömman kan signera sitt fynd. De består oftast utav en burk av något slag som ska vara tät för att loggboken ska klara sig. Burkarna är till stor del av plast men i enstaka fall kan det även vara glasburkar. Utöver loggboken innehåller de allra flesta dessutom andra saker som utövarna byter med varandra genom att ta en sak och lämna en likvärdig eller bättre.

Bytessakerna kan vara av varierande karaktär. Några exempel är batterier, glaskulor, plastgubbar, klistermärken, pennor, mynt och pins. Det som avgör vad som återfinns är vad som får plats i dem. Alltså mindre lådor innehåller färre bytessaker än stora. I vissa fall finns bara en loggbok då gömmorna är så små.

En geocache göms som sagt ute i naturen så den inte syns eller i alla fall inte märks av allmänheten, de som inte utövar geocaching. Gömstället ska vara varaktigt så att koordinatangivelsen på gömman består. Att gömma en geocache under en lövhög fungerar inte i längden medan en geocache som är placerad bakom några stenar har bra förutsättningar för att bestå en längre tid.

Samlare finns det överallt ibland oss och de flesta har samlat på något en gång i tiden (Mcintosh & Schmeichel, 2004). En geocache är en typisk företeelse som man kan samla på. De finns i olika typer, svårighetsgrader och på olika typer av ställen. Framför allt finns de i stora mängder och av varierande attraktivitet. I artikeln berättar författarna om själva drivkraften, som sägs vara viljan att få vara expert inom sitt område och att uppfylla sina behov. Även Gyimóthy & Mykletun (2004) talar om en inre drivkraft som får personer att vilja upptäcka nya platser och känna sig frigjorda och speciella genom att ta risker och *leva på gränsen*. I sin slutsats säger de att när vi besöker främmande platser har det alltid funnits en vilja att gå ut i det okända och upptäcka saker.

Geocaching handlar inte bara om sökandet efter en gömma. Det går att utöva aktiviteten på flera olika sätt beroende på vad utövaren är intresserad av. Vägen till och från cachen leder ofta till att utövare upptäcker platser de aldrig annars skulle besökt, vilket är en motivation att komma ut och röra sig (O'Hara, 2008; Fucks, 2011). Under en cykeltur eller en promenad kan GPS-enheten spåra rörelsen. Användaren kan sedan direkt föra över datat till en dator och se vart man rört sig med hastighet, tider och bäring (Ibrahim, 2010). Det bör också poängteras att det finns utövare som istället för att vara ute och söka efter gömmor hellre tillverkar geocacher hemma och får motivation av de som söker efter dem. Det har visat sig att geocaching har många positiva sidor som olika personligheter ser som attraktiva och lockas av. Aktiviteten går att genomföra lika bra i grupp som enskilt (Elwood Schlatter & Hurd, 2005).

I och med att geocachingen ofta äger rum på platser utanför de vanligaste stigarna och platser folk vanligtvis uppehåller sig på finns det risk att åverkan på mark och natur sprider sig allt mer till platser som hittills varit skonade. Nedskräpning kan ske både aktivt och genom vårdslöst beteende och orsaka obehag för andra besökare och för

miljön. Den risken finns alltid och ökar i takt med antalet besökanden(Sun & Walsh, 1998).

I statistik från den svenska hemsidan för geocaching går det att utläsa det kraftigt ökade intresset för fritidssysselsättningen i Sverige. På bara ett år (2010 till 2011) har antalet *finds* i Sverige ökat med lite drygt 500 000, vilket motsvarar en ökning med ca 48 %, se figur 2.

Figur 2, Visar ökningen av antalet *finds* från början år 2000 till 2011. Källa: Bengtsson (2012)

Inom den närmsta framtiden finns inget som tyder på en avtagande effekt utan snarare ett fortsatt ökande. I en artikel från 2010 skriver Monz, Cole, Leung & Marion om nya hobbies och intressen som uppstått på samma sätt som geocachingen och blivit populära. I och med detta finns nu ett behov av att undersöka vilka konflikter som kan uppkomma vid utövandet. Det som ger oss rätt att ströva och besöka markområden som ägs av privatpersoner är allemansrätten. Allemansrätten är inte lika lätt att tolka som andra lagar eftersom den mer bygger på gamla sedvanor än specifika lagparagrafer. Den saknar eget lagrum som säger vad allemansrätten innefattar (Ahlström, 2008). Typiska sätt att nyttja allemansrätten var att ta väg genom skog och mark och övernatta samt i en del fall plocka bär. Användning av mark genom allemansrätten som förr inte var något problem och gjorde någon åverkan på marken kan nu genom en större användning och överutnyttning uppfattas allvarligare och skada marken. En rapport från Naturvårdsverket (1994) menar på att eldning, skadegörelse på natur och nedskräpning är de enskilt mest frekventa företeelserna i samband med nyttjande av allemansrätten. Resultatet från Naturvårdsverket (1994) angående nedskräpning kan fortfarande stödjas av Håll Sverige Rent (2010) som också uppmärksammar att nedskräpningen är ett stort och ökande problem i hela Sverige. I en jämförelse mellan Australien och USA kan det konstateras att vandring och rörelse i skog och mark till fots för med sig en hel del problem genom

åverkan på naturen. Problemen artar sig på olika sätt och kan skada känsliga miljöer genom upptrampning av nya stigar, avfall samt spridning av växter mellan platser (Pickering, Hill, Newsome, & Leung, 2010).

1.2 Geocaching, populärt men utforskat

Trots den stora populariteten kring geocaching finns det nästintill inget vetenskapligt skrivet om aktiviteten. De vetenskapliga artiklarna om geocaching uppgår till endast ett par artiklar medan det å andra sidan finns en hel uppsjö skrivelser i dagstidningar och andra vardagliga publikationer, vilket också O'Hara (2008) bekräftar. Däremot påvisas hur stort geocaching är kontra det lilla vetenskapliga som är skrivet vilket indirekt pekar på att det behövs mer vetenskapliga studier kring ämnet geocaching. Matherson, Wright, Inman & Wilson (2008) skriver att det är märkligt lite vetenskapligt skrivet om geocaching och dess miljöpåverkan och utövare, vilket även O'Hara (2008) uttrycker. Dessa artiklar visar på att det finns ett stort tomrum inom vetenskapen kring det växande ämnet geocaching som måste fyllas. Geocaching sprider sig dessutom till olika typer av användare allt ifrån motionärer och äventyrare till lärare som använder geocachingformen för undervisning i skolor (Elwood Schlatter & Hurd, 2005; Matherson, Wright, Inman & Wilson, 2008; O'Hara, 2008). Hur en geocachare egentligen påverkar sin omgivning är föga utrett eftersom ämnet är så pass ungt och utforskat inomvetenskapen (Monz, Cole, Leung, & Marion, 2010). I deras artikel från 2010 undersöker de luckor i vetenskapen och förespråkar mer och breddad forskning inom flera områden. Oklarheter om vad som är lagligt eller ej dyker också upp i frågan om geocaching då det är flera olika lagrum som blir aktuella. Allemansrättens diffusa och oklara regler kan göra situationer svårtolkade. De så kallade reglerna i allemansrätten grundar sig som sagt på gamla sedvanor och kantas av en del nyare lagar som miljöbalken och brottsbalken.

1.3 Syfte

Denna studie avser att fylla ett tomrum inom vetenskapen. Det finns väldigt lite skrivet om geocaching och hur aktiviteten påverkar omgivningen. I den här studien ska nedskräpningsfaktorn för geocachinggömmor undersökas grundligt. Osäkerheten kring vad som räknas som nedskräpning är viktig att reda ut sedan geocaching är en aktivitet på framfart i Sverige. Frågan om nedskräpning ska utredas innan problem börjar uppstå och tillfoga osämja mellan, de i sammanhanget olika grupperna allmänhet, markägare och geocachare. Under sommaren 2011 började dessutom en ny lagstiftning för nedskräpning

gälla. En analys av berörda lagrum kan förutspå utgången av hur olika fall fortsättningsvis kommer att bedömas.

1.4 Frågeställning

Följande punkter är frågeställningar som studien ämnar undersöka. Punkterna motsvarar de huvudfrågeställningar som behövs för att besvara syftet och målet med studien.

- Hur räknas en geocachinggömma enligt svensk nedskräpnings lag?
- Hur ska man som geocachare på bästa sätt förfara för att inte bryta mot lagen om nedskräpning och allemansrätten?

1.5 Mål

Målet med studien är att klargöra om geocachinggömmor är nedskräpning eller ej samt om det blev någon förändring med den nya lagen som började gälla 1 juli 2011. Det är också viktigt att ta reda på hur nedskräpningsbestämmelserna påverkas av allemansrätten och de sätt den utnyttjas på. Med denna kunskap ska sedan en rekommendation ges för geocachare om hur utövning bör ske.

1.6 Avgränsningar

Studien är inriktad och avgränsad på Sverige eftersom varje land har sin egen lagstiftning som säger vad som är tillåtet och inte. Användning av något annat lands lag är inte möjlig i denna typ av studie annat än i en jämförelse. Avgränsningen tas upp på grund av att geocaching från början uppstod i USA och geocachinghemsidans regler och rekommendationer utgår därför också från amerikansk lagstiftning.

I 29:11 Miljöbalken (MB) stycke 2-4 finns det några omständigheter som studien inte kommer att behandla. De handlar om sådant som inte påverkar bedömningen ifråga om en nedskräpningsgärning i sak.

2 Gällande lagstiftning om nedskräpning

Nedskräpningen kostar svenska folket stora summor pengar varje år. År 2003 kostade nedskräpningen skattebetalarna i Sverige cirka 380 miljoner kronor. Pengar som skulle kunna användas till bättre ändamål (Forsberg & Johansson, 2011). De säger att det är ett problem som fler och fler tycker är ett bekymmer. I en utredning från Naturvårdverket (1992) där organisationer och kommuner var tillfrågade var nedskräpningen det enskilt största problemet i samband med friluftsliv enligt allemansrätten. I en proposition från Miljödepartementet (2011) har också konstaterats att nedskräpning är ett angeläget problem i Sverige och att saken bör undersökas ytterligare för att råda bot på nedskräpningsbeteendet. Det finns en trend av att inte bry sig om nedskräpning som måste förhindras.

2.1.1 Definition av skräp och nedskräpning

Skräp är uttjänta föremål som inte längre har något värde för den som innehar föremålet. Skräpet ska kastas i en soptunna som avfall eller återvinnas. I många fall slängs inte skräpet där det hör hemma utan slängs istället ute i naturen. Enkelt sagt, fasta föremål på fel plats (Rosén, 1978). I dessa fall handlar det om nedskräpning enligt Miljöbalken. Då gäller inte alltid definitionen om att föremålet inte längre har något värde och är oanvändbart. Det är istället fråga om att saker som slängs där de naturligt sett inte förekommer.

2.1.2 Omfattning

Nedskräpning gäller alla som slänger skräp på fel plats. En markägare är inte befriad från nedskräpningsbestämmelsen trots att denne äger marken. Det som styr är om allmänheten har tillgång till marken eller insyn till området. 15:30 MB.

2.1.3 Miljöbalken

När Naturvårdslagen upphävdes 1999 lades reglerna om nedskräpning in i Miljöbalken istället. Det var också lämpligt att den rättpraxis som uppstått också följer med och tillämpas för reglerna i Miljöbalken (Prop. 1997/98:45 del 1 sida 431). Reglerna återfinns i Miljöbalkens 15:e, 26:e och 29:e kapitel. Målet med Miljöbalken är att få en starkare och bredare lagstiftning för en hållbar utveckling. Den främjar miljön och skyddar människors hälsa samt påtalar vikten vid att ha ett fungerande kretslopp där människor tar ansvar för återvinning och hushåller med energi (Prop. 1997/98:45 del 1 s1-2).

I 15:30 MB finns ett allmänt stadgande av att förbjuda nedskräpning. Det finns ingen definition av vad skräp är. Det finns heller inget uttryck om grupper som skulle vara undantagna från bestämmelserna.

15:30 MB "Ingen får skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till."

I 29:7 MB finns ansvarsregeln för nedskräpning.

29:7 MB "Den som med uppsåt eller av oaktsamhet skräpar ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till döms för nedskräpning till böter eller fängelse i högst ett år."

Nästföljande paragraf, 29:7a MB, skiljer de mildare typerna av nedskräpning från de allvarigare och begränsar straffskalan till penningböter. Paragrafen omfattar i princip samma område av nedskräpning tillsammans med 29:7 MB som tidigare innan paragrafens tillkomst. Den omfattar de gärningar mellan de som bedöms som ringa och de som ska bedömas lite grövre enligt 29:7 MB.

29:7a MB "Den som begår en gärning som avses i 7 § döms för nedskräpningsförseelse till penningböter, om nedskräpningen är att anse som mindre allvarlig."

Det finns en paragraf, 29:11 MB i samma kapitel, som säger att en gärning kan bli fri från ansvar om den är ringa. Det krävs att gärningen är obetydlig och inte strider mot vad regeln är tänkt att skydda. Det spelar ingen roll om någon skada inträffat i bedömningen av ringa gärning. Paragrafen kan fungera som en utväg för domstolarna att göra bagatellartade gärningar och brott ansvarsfria.

29:11 MB "Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen."

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken eller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling."

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av föreläggandet."

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljöskadestavgift och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt."

2.1.4 Propositionen till MB 29:7a

I propositionen uttrycks nedskräpning som ett angeläget samhällsproblem som behöver stoppas. Det måste till en effektivare lagstiftning som ger möjlighet att ingripa mot nedskräparna om nedskräpningen på allvar ska stävjas. I paragrafen handlar det om nedskräpningsföreelse vilket ger en ledning om vilka brott paragrafen är tänkt att innefatta och straffskalan. En nedskräpningsföreelse ska enbart ha penningböter i straffskalan. Om så är fallet innebär det att en ordningsbot kan ges direkt vid nedskräpningstillfälle. Det är en effekt som är och har varit av stor betydelse för införandet av lagparagrafen. Innan införandet av paragrafen har det ändå varit möjligt att döma ut penningböter, men inte i form av en ordningsbot. Ingen skillnad på det straffbara området för nedskräpningsgärningar är tänkt att göras. Samma praxis som utformats för 7§ ska fortsätta gälla även för 7a§. Den nya bedömningen av gärningar som tillkommer blir om gärningen är av normalgrad eller mindre allvarlig.

För att säkerställa att inte allvarligare typer av nedskräpningar bedöms som nedskräpningsföreelse och endast ges en ordningsbot har det tydligt skrivits in att det handlar om mindre allvarliga gärningar. Det poängteras att även mindre allvarlig nedskräpning kan medföra fara för barn, djur och natur. Det handlar till stor del om visuell nedskräpning. Sådan mindre allvarlig nedskräpning kan t.ex. vara plastförpackningar, burkar och engångsartiklar. En slängd engångstallrik är i sig inte farlig eller dålig för miljön, men de är ofta ett led i en kollektiv nedskräpning som förfular och förstör allmänna platser. Därför behövs ett smidigt sätt att ingripa mot personer som skräpar ned i en mindre allvarlig omfattning. Det får inte vara fråga om större föremål så som skrotbilar och dylikt eller speciella situationer där det kan komma skadeståndsanspråk.

Vid bedömningen om gärningen är ringa eller ej måste den sättas i relation till vad regeln är syftad att skydda. Dessutom måste gärningen vara bagatellartad. Slängda små papperslappar, kvitton och cigarettfimpar är exempel på bagatellartade skräptyper som bör bedömas som ringa men ingår de i en större omfattning av en kollektiv nedskräpning behöver de inte falla inom ramen för vad en ringa gärning är. I bedömningen måste även platsen för gärningen utvärderas. Är platsen extra skyddsvärd, välbesökt eller till och med redan innan nedskräpningen skräpig bör ytterligare nedskräpning bedömas strängare. Sker nedskräpning på en enskild plats är den inte lika allvarlig rättsmässigt sätt.

2.1.5 Allemansrätten

Allemansrätten är en speciell företeelse som ger alla rätt att besöka skog och mark. För oss i Sverige är det en självklarhet att ha möjligheten att gå i skogen var vi än är. Det är dessutom en faktor som gör geocaching lättare och roligare. Allemansrätten gäller även för utlänningar som är på besök i Sverige. Däremot är risken för övertramp av vad allemansrätten ger rätt till större av dessa grupper då de inte är vana med hur hänsyn ska visas. Det kan dessutom vara så att de är fel informerade från början (Rosén, 1978; Wiktorsson, 1996). Grundtanken idag är enligt Bengtsson (2004, s.6) ”*Inte störa – inte förstöra*”, vilket många andra författare håller med om. Efterlevs detta blir samspelet mellan alla parter mycket bättre och onödiga konflikter undviks. Påståendet får även stöd av Naturvårdsverket (1995) som säger detsamma. Det är viktigt att efterleva respekten för allemansrätten för att den ska bestå även i framtiden. I USA där geocaching är störst måste fastighetsägaren först tillfrågas innan beträdande av marken får ske (Wright, 2003). Lagreglerna är helt annorlunda och begreppet allemansrätt existerar inte. Utan tillstånd har allmänheten endast tillgång till offentlig mark (Ahlström, 2008). Det går inte exakt att säga vem som har rätt och fel enligt allemansrätten, men det är också den friheten som delvis är dess stora värde. Ett värde som består så länge ingen lagstiftare försöker reglera allemansrätten med detaljerade lagbestämmelser (Ahlström, o.a., 1992).

2.1.5.1 Ursprung

Allemansrätten har sitt ursprung från gamla sedvänjor och landskapslagar från medeltiden. Innebörden av vad som ingår i allemansrätten har förändras under årens lopp. Förändringen har berott på att levnadsförhållandena ändrats och medfört en annan typ av användning. Förr i tiden användes allemansrätten för att få resa genom landet på annans äga eftersom vägnätet var begränsat och för att tillgodogöra sig skogens naturprodukter som näring (Ahlström, 2008). Vissa inslag av allemansrätt finns till och med i bibeln (femte mosebok). Det visar att historien är lång, att allemansrätten i sin helhet fortfarande gäller och att grunderna för vad som kan antas ingå hänger ihop med vilka behov som fanns under olika tider. Den gäller i endast i de fall utövning sker med hänsyn till omgivningen (7:1 MB). Dock finns det en del tvivel om hur allemansrätten, eller ”myten” som Wiktorsson (1996) säger, uppkommit och till och med fått ett skydd i grundlagen (2:15 RF).

2.1.5.2 Utnyttjande av allemansrätten

Allemansrätten gäller främst personer till fots. Skidåkning och cykling omfattas också av allemansrätten men utövning i dessa former bör göras lite försiktigare speciellt i känsliga områden. Ridning innefattas också delvis i allemansrätten men bör utövas ännu mer

restriktivt, eftersom markskadorna blir större än vid cykling och skidåkning (Bengtsson, 2004; Ahlström, 2008). Vidare antyder allemansrätten att hänsyn måste visas för andra besökare. Självklart sträcker sig inte allemansrätten så långt att markägarens ekonomiska intressen skadas. Nuförtiden utnyttjas allemansrätten till friluftsliv och liknande aktiviteter. Fortfarande ser många personer bärplockning och tillgodogörelse av liknande naturprodukter som något viktigt, men friluftslivet har numer större betydelse för befolkningen som helhet (Andersson, 1992). Andersson (1992) menar också på att det inte är någon större skillnad på hur olika samhällsklasser utnyttjar rättigheten. Det kostar ingenting och det är en avkoppling från ett stressigt modernt samhälle, vilket ger alla lika stor möjlighet att utnyttja allemansrätten. Rekreativvärdet i utövandet är högt för folk i stadsområden (Ahlström, o.a., 1992). Hela 96 procent av de drygt 11 000 tillfrågade i en attitydundersökning om bland annat naturvård tycker att allemansrätten är viktig att försvara (Fredman & Sandell, 2005). Detta skulle också kunna tolkas som att en stor del av befolkningen utnyttjar allemansrätten i någon utsträckning.

2.1.5.3 Risker

I utövandet av allemansrätt finns det alltid risker för upptrampning, nedskräpning och annan åverkan på naturen och hemfrid för markägare. Dessutom känner folk oro för ökat slitage på miljön när företag utnyttjar naturen för att tjäna pengar (West & Carrier, 2004). I en rapport av Fredman och Sandell (2005) ställdes en fråga, till drygt 11 000 slumpvis utvalda personer, om vilken aktivitet som skulle öka mest för egen del i framtiden om det spåddes en ökning över huvudtaget. Vandring och skidåkning förväntade sig flest skulle öka. Mellan 13 och 18 procent hade den inställningen som också visar på att användningen av allemansrätten ökar för varje år. Ahlström, o.a. (1992) menar också på att det är i den systematiska användningen av allemansrätten i friluftslivets spår som de största farhågorna finns. Systematiken fortsätter i vissa fall så långt att naturturismen får fotfäste och i vissa fall ökar slitaget av marken och kan ibland ge andra besökare känslan av trångboddhet i skog och mark (Naturvårdsverket, 1995). Chavez, Courtright, och Schneider (2004) påpekar också att geocaching gör att folk befinner sig på platser som inte alltid besöks av vanligt folk och konflikter därför kan uppstå mellan besökare. En stor del geocachare reser långa sträckor för att söka fler geocacher än de som finns i deras närområde. De uppehåller sig då på sådana plaser de inte brukar och där de aldrig varit på tidigare. I många fall kommer de heller inte tillbaka till en plats två gånger.

3 Metod

En analys och en sammanställning genomfördes av befintliga rättsfall som behandlar nedskräpning. Därefter ställdes resultatet upp i en tabell som visar resultatet tydligt. Utifrån tabellen där allt som domstolarna ansett viktigt, och som kan kopplas ihop med studiens mål finns med, drogs sedan en slutsats och jämfördes med en typisk geocache.

3.1 Avgränsningar

Undersökningen grundas på tidigare avgjorda rättsfall, som använts sig av lagrummen 15:30, 29:7 och 29:7a MB som behandlar nedskräpning. För den nya lagändringen i 29:7a MB finns ännu inga rättsfall från någon högre instans att utgå ifrån. Istället för rättsfall har propositionen prop. 2010/11:125 som lett fram till paragrafen fått stå för grunden för undersökningen i det fallet. Rättsfall som har behandlat frågan om ringa gärning i 29:11 MB har också tagits med i undersökningen. I rättsfallen tas frågan om *ringa gärning* alltid upp, vilket motiverar att dessa rättsfall också ska ingå i undersökningen

3.2 Litteratursökning

I studien har litteratur och tidigare studier sökts via databaser och sökmotorer Högskolan i Gävle tillhandahållit. De som användes till störst del var *ScienceDirect*, *SpringerLink* och *GoogleScholar*. Till viss del har *AcademicSearchElite* använts när hänvisning dit har gjorts från *Google Scholar* samt har visst material funnits fritt upplagt på internet. Utöver litteratur publicerat i tidskrifter och vetenskapliga journaler har information sökts via Naturvårdsverket. Naturvårdsverket är den statliga myndighet som har ansvar för problem som tas upp i denna studie. För att täcka alla typer av källor har även Högskolebiblioteket och Gävle Stadsbibliotek utgjort underlag för icke elektroniskt publicerat material.

Rättsfall och lagtext har sökts via juridikdatabasen Zeteo. Databasen har använts för att alltid ha tillgång till aktuell lagtext.

Några sökord som användes i artikelsökningen var *geocaching*, *geocache*, *allemansrätt*, *nedskräpning* och *disorder*. Nedskräpning på engelska valdes som sökord för att täcka in så många artiklar kring ämnet som möjligt. Många artiklar även från Sverige är skrivna på just engelska för att kunna nå ut internationellt. När tillräckligt många relevanta artiklar erhållits via grundligt sökande studerades istället alla referenslistor från artiklarna.

Påträffades intressanta artiklar söktes de upp och granskades samt att deras referenslistor i sin tur granskades. Proceduren upprepades tills inga fler intressanta artiklar återfanns i referenslistorna.

3.3 Genomförande

Studien är av fallstudiekaraktär. Studien innehåller analyser av rättsfall och dylika texter med resonemang och flera variabler som styr utfallet av dem. Typen av genomförande valdes för att den bäst lämpar sig för att undersöka mer komplicerade fall och stärker därmed studiens validitet (Backman, 1998). Rättsfallen hämtades från juridikdatabasen Zeteo. I Zeteo är alla officiellt prejudicerande rättsfall av betydelse publicerade under varje paragraf. Alla dessa rättsfall är alltså relevanta och vägledande, rättspraxis, för när liknande mål tas upp i domstol. Tillsammans bygger rättsfallen upp ett sammanhang i rättstillämpningen. Att göra ett urval så som ofta görs i annat material för att undvika partiskhet är därför inte lämpligt, dessutom är de rättsfall som ska behandlas till antalet överskådligt och behöver således inte minskas ned. Ett uteslutande av vissa rättsfall skulle innebära att en del förutsättningar till att besvara frågeställningarna skulle kunna försvinna helt. Det skulle leda till en försämrad reliabilitet (Forsberg & Wengström, 2008).

När rättsfallen analyserades lästes alla igenom en första gång. I och med en första genomgång erhöles en känsla för vad som var viktigt i frågan om nedskräpning innan de lästes ännu en gång. Sedan gjordes en sammanfattning av varje för att förklara vad varje enskilt rättsfall handlade om. I samband med sammanfattandet antecknades systematiskt vad domstolarna ansett viktigt och vad som ledde fram till fastställd dom. Tretton olika faktorer ansågs vara av vikt. Dessa faktorer var, markägare eller annan, allmänheten har insyn och tillträde, skräptyp, vanprydande eller dylikt, ringa, rättsinstans, olika utslag i domstolarna, skiljaktig i domen, tillstånd, miljöfarligt, straff, systematiskt och kollektiv nedskräpning. En del av faktorerna härrör ifrån sakfrågan och andra ifrån var och hur fallen avgjorts. Anteckningarna sammanställdes i tabellform för att bättre visualisera resultatet. Sammanfattningarna och tabellen har samma ordningsföljd, de tidigaste rättsfallen först och de senaste sist. De är dessutom uppdelade paragrafvis. Genom att rättsfallen struktureras kronologiskt kan förändringar i domslut med tiden urskiljas. Det kan även ge en ledtråd om vilka rättsfall som har större prejudicerande verkan.

Resultatet av analysen från rättsfallen jämfördes sedan med en sammanfattning om vad en geocache är och hur de läggs ut i naturen. I tabellen kan samband och skillnader inom

de faktorer som haft betydelse i rättsfallen utläsas. Varje faktor har betytt mer eller mindre för utgången i respektive fall vilket framträder i tabellen. Utifrån detta skapades en rekommendation om hur en geocachare ska förfara för att inte bryta mot lagen.

3.4 Metodkritik

När det gäller litteratur kring geocaching har allt som varit vetenskapligt tagits med. Har de vetenskapliga artiklarna refererat till annat material som inte är vetenskapligt har det ändå tagits med då de har ansetts som tillräckligt goda källor. Att ta med källor som inte har sitt ursprung ur granskade tidskrifter har ansetts nödvändigt då publiceringar på området är sparsamma till antalet. I grunden av studien finns en bas med granskade källor. Dessa källor stöds och kompletteras med andra och bildar tillsammans en grund som har god reliabilitet.

Studien inkluderar rättsfall från både högsta domstol och från hovrättsnivå. Det är viktigt att ha med alla de rättsfall som är relevanta. De från högsta domstolen har haft störst inverkan. Hovrättsfallen stärker och bygger upp en praxis runtomkring.

Databaserna i studien är välkända och högt ansedda. De innehåller mycket av det vetenskapliga som publicerats och det publiceras nytt hela tiden. De har bedömts tillhandahålla ett gott underlag till studien. Rättsdatabasen som använts är den största och mest använda i Sverige. Den innehåller det nyaste som publicerats och håller hög kvalitet. Databaserna har hållit hög kvalitet och gör att studien håller en bra nivå, men det finns alltid en risk att vissa verk inte publicerats på dessa. Denna risk har bedömts vara tillräckligt liten.

Antagligen kommer våra vanor att ändras i framtiden i och med att vi söker oss till nya saker och platser (Gyimóthy & Mykletun, 2004). Däremot finns det inget som tyder på ett behov av att förändra lagen för en anpassning till framtidens nyheter. Utformningen av paragraferna är gjorda så att de kan appliceras på vad som än händer.

Resultatet reflekterar litteraturens påståenden och problem på ett förvånansvärt bra sätt. En liten ändring av situationen kan dock förväntas genom lagändringen som trädde i kraft sommaren 2011 om mindre allvarlig nedskräpning. Förändringarna kommer förhoppningsvis att ändra på dagens problem med visuell nedskräpning.

4 Rättsfallen

NJA 1976 s. 547

Allmän åklagare vid Eskilstuna TR yrkar på ansvar för nedskräpning mot C.S. Han har invid en strand i Kvikksund uppsåtligen bränt ned ett fartyg, 29 meter långt och 7 meter brett, och lämnat kvar förkolnade rester synliga ovanför vattenytan. Han ska sedan försökt att ta bort de delar som varit synliga. Vraket ligger i en vik och på den ena sida av den finns det några sommarstugor, en brygga med några motorbåtar och en strand som används som badplats. I fallet framgår att C.S. förfarit uppsåtligen och att allmänheten har tillträde och insyn till platsen. Storleken på vraket samt misslyckat försök att ta bort synliga delar som skämt landskapsbilden gör att gärningen inte går att bedömas som ringa. Gärningen är enligt Naturvårdsverkets mening att anse som nedskräpning även om resterna inte skulle innebära fara för sjöfart och badande samt risk för läckage av olja eller dylikt.

Tingsrätten dömer C.S. till 15 dagsböter á 45 kr för nedskräpning. Hovrätten fastställer tingsrättens dom. Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut. Endast en var skiljaktig och menade på att åtalet skulle ogillas på grund av att C.S. handlat med kommunen som förebild och gjort allt han kunnat för att ta bort vraket.

NJA 1983 s. 317

K.R. åtalades för nedskräpning efter att ha slängt en större mängd djurkadaver på länsväg 245s vägslänt. Det sägs att han ibland skjuter duvor och katter på uppdrag av kommunen som brukar lämnas åt rävar. I det aktuella fallet har kadavren lämnats 10-15 m från väggkanten. De syntes dock inte från vägen. Dessutom försvinner kadaver naturligt på kort tid och är ofta ett led i jaktvården. Att lämna räntor från jakten (slaktrester från fällda djur) är ett näringstillskott för flora och fauna. Det är däremot inte lämpligt i tätbebyggt område eller andra allmänt befarna vägar. K.R.s handlande är inte att anse som nedskräpning. Allmänheten har tillträde till området, men det är beläget vid en väg med låg trafiktäthet och dessutom i en trakt som är obebyggd samt i området där han hade rätt att jaga.

Tingsrätten ogillar åtalet, medan hovrätten dömer K.R. till 15 dagsböter á 30 kr samt skadestånd på 250 kr till kommunen för nedskräpning. Högsta domstolen fastställer tingsrättens dom och poängterar att kadavren inte är synliga från vägen. Endast en är skiljaktig. Åsikten grundas på att det är en för stor mängd kadaver som ligger för nära

allmän väg och kan dra till sig vilt. Gärningen kan inte anses som ringa då paragrafen är tänkt att delvis få bukt på nedskräpningen längs vägar. Den skiljaktige referenten i fallet menar också på att allmänheten har tillträde till platsen.

RA 1984 2:58

Hälsovårdsnämnden (numera miljö- och hälsovårdsnämnden) förelade J.J. att med vite ta bort ett antal skrotbilar från R.J.s fastighet. J.J. påstod att han hade fått tillstånd att ställa upp bilarna på fastigheten och att R.J. sedan skulle använda resterna till igenfyllningsarbete när han tagit alla delar av värde. Å andra sidan påstod R.J. att J.J. skulle ta bort resterna när han tagit de delar som gick att återvinna.

Länsstyrelsen tycker inte det är bevisat att J.J. bär ansvaret för nedskräpningen och upphäver beslutet. Kammarrätten fastställde länsstyrelsens beslut. När hälsovårdsnämnden fullföljde sin talan i regeringsrätten ändrade de kammarrättens dom och fastställde hälsovårdsnämndens beslut att förelägga J.J. med ett vite på 3000 kr och att bortforsla skrotbilarna. I regeringsrätten menade man på att det inte spelar någon roll om J.J. och R.J. hade någon överenskommelse om bortforslandet. Så länge J.J. har fortsatt råddighet över skrotbilarna är han ansvarig för nedskräpningen.

NJA 1986 s. 546

Svaipa samebys ordförande P.L. åtalades för nedskräpning efter att ha kvarlämnat överblivit hö efter utfodring av renar på ett område nära allmänna vägar och är även synliga från dessa. Storleksmässigt handlar det om ca 800 x 800 m stort område, som även gränsar mot en allmän skjutbana. Den åtalade menar på att det är naturligt och förmultnar relativt snabbt och drar inte till sig några skadedjur. Det är dessutom en nödvändig del i rennäringen. Han medger att det till en början kan se lite illa ut men inte mer än vad fjolårsgräs gör. I domstolen säger man att utläggningen av hö är okej, på samma sätt som militären lägger ut halm och granris under övningar, men samtidigt åtar man sig att efter avslutad verksamhet snarast avlägsna allt som spridits ut. Omfattningen är så pass stor att det inte går att betrakta som en ringa gärning. Dock eftersom det handlar om en olägenhet av övergående karaktär och ingen skada visats blir straffet förhållandevis lågt. Verksamheten hade pågått under ett antal år på samma ställe. Tingsrätten dömde P.L. för nedskräpning till 20 dagsböter á 25 kr. Hovrätten fastställde tingsrättens dom, vilket även högsta domstolen gjorde. En var skiljaktig i målet och menade på att det inte var något mer än vad man får tåla i modernt skogsbruk och att

insynen var begränsad, varför gärningen är att betrakta som ringa. Han ville lämna åtalet mot P.L. utan bifall.

NJA 1992 s. 126

Lantbrukaren A.A. åtalades för att ha skräpat ned på sin fastighet i Tomelilla dit allmänheten hade insyn. På platsen förvarades ett transportrör, metallskrot, eternitplattor och några däck. Han hade för avsikt att återanvända eternitplattorna och delar av metallskrotet samt transportröret. Det var således inte frågan om skräp. Delarna ligger tillfälligt på platsen som dessutom använts på samma sätt i generationer. Varje år röjs platsen på kasserade föremål. Två år innan åtalet ägde den så kallade "nedskräpningen" rum. Tiden för brottets fullbordande är viktig att fastställa då HD säger att preskriberingstiden börjar räknas därifrån. Detta gäller trots att nedskräpningen fortfarande skulle föreligga rent fysiskt. På en lantbruksfastighet utanför tätbebyggelse får omgivningen dessutom tåla mer nedskräpning än vanligt. Detta ledde till att brottet preskriberats och delar som inte legat längre än två år räknas som ringa då toleransen måste vara högre i denna situation. Eternitplattorna låg staplade på pallar samt var delar av metallskrotet av rostfritt material i gott skick.

TR ogillade åtalet, vilket även hovrätten gjorde. Högsta domstolen prövade endast preskriptionen som fastställdes till två år, och inte sedan eventuell uppstädning av plats där brott begåtts så som åtalaren yrkade.

RÅ 1993 ref. 41

Mo och Domsjö AB drev en gång i tiden ett sågverk som lades ner. Flertalet år senare fick de ett föreläggande av Miljö- och hälsoskyddsnämnden att med vite (100 000 kr) städa upp efter verksamheten på platsen. Vitet avsåg att en hel del skulle städas bort t.ex. sjunkvirke och gamla prämar på upp till 2,5 m djup, gamla vågbrytare och kajer med mera. Först efter samråd med länsantikvarie skulle de få veta vilket som skulle tas bort och vad som skulle bevaras och rustas upp. Mo och Domsjö AB överklagade beslutet och anförde att "nedskräpningen" ägde rum innan lagen fanns och att reglerna därför inte går att applicera i detta fall.

Länsstyrelsen upphävde Miljö- och hälsovårdsnämndens beslut och pekar på att föreläggandet avser gamla anläggningar och anordningar från tiden då sågverket var aktivt. Lagens regler bygger enligt dem på att skräp och dylikt har uppkommit i samband med vistelse utomhus. Även praxis ger stöd för detta vilket medför att det inte går att förelägga Mo och Domsjö AB att städa upp med hjälp av denna lag. I vitet hade dessutom

nämnden missat att klart och tydligt precisera exakt vad som avsågs städas bort med vitet. Nämnden överklagade beslutet och kammarrätten följde länsstyrelsens beslut om att den aktuella lagtexten inte gick att applicera i fallet. Kammarrätten lämnade nämndens yrkande utan bifall. Prövningstillstånd meddelades och regeringsrätten kom fram till det varken i lagen eller i förarbetena finns något stöd för att inte använda reglerna om nedskräpning. Den som färdas eller uppehåller sig i naturen vare det är en enskild eller i samband med ett arbetsföretag omfattas av bestämmelserna. Föremålet måste bedömas som värdelöst och synas för att vara nedskräpande eller osnygga omgivningen. Föreläggandet om vite har som tidigare nämnts misslyckats, eftersom omfattningen är väldigt otydlig. Regeringsrätten återvisade fallet till länsstyrelsen eftersom ställning inte tagits angående nämndens föreläggande.

RH 1988:4

S.E. stod åtalad för nedskräpning för att vid ett tillfälle kastat en glasflaska i Svartån, Örebro. Han erkände att han kastat en glasflaska i ån men ansåg att gärningen var ringa och bestred således ansvar. Tingsrätten menade på att förekomsten av glas i naturen medför en uppenbar risk för skador och dömde S.E. för nedskräpning. Domen överklagades. I hovrätten sa man att S.E. brutit mot nedskräpningsbestämmelsen, men för att straffansvar ska bli aktuellt ska gärningen begåtts på en plats där allmänheten har tillträde eller insyn. Då platsen i ån där flaskan kastats ligger 200-500 meter ifrån en iordningställd badplats och djupet är större än vad någon badande kan bottna bedöms allmänheten varken ha insyn eller tillträde till platsen. S.E. frikändes därför från anklagelserna om nedskräpning.

Två stycken var skiljaktiga och anförde olika motiveringar. Den ene tycker att allmänheten har tillträde till platsen eftersom sportdykare kan stöta på glaset på botten. Dock menar denne på att platsen är relativt djup och långt ifrån iordningställd badplats och att gärningen därför får anses som ringa och att åtalet ska ogillas. Den andre menar på att handlingen skett uppsåtligt och medfört en ökad skaderisk och inom ett friluftsområde. Handlingen är därmed inte ringa och ska därför dömas för nedskräpning.

RH 1995:97

J.S. åtalades för nedskräpning efter att ha slängt traktordelar, taggtråd, fårnät, trästolpar med mera på sin fastighet. Platsen ligger inte vid någon bebyggelse utan ca 400-500 meter in i skogen längs med en åkerkant. Vägen in till platsen är en gammal traktorväg av varierande kvalitet. J.S. säger att denna plats, som dessutom ligger i en liten

håla/svacka, alltid har använts till att elda skräp och det som inte gick att eldas kördes till soptippen. När han blev kontaktad av polisen framgick det även att andra hade varit och dumpat skräp på platsen.

Åtalet ogillades av tingsrätten som anförde att straffansvar inte föreligger om gärningen sker på en plats dit allmänheten inte äger tillträde eller har insyn. Dessutom finner domstolen situationen att allmänheten utan svårighet kunna urskilja vad som J.S. skräpat ner utredd, varför han ej kan dömas. Domen överklagades och ändrades i Göta hovrätt. J.S. dömdes till 30 dagsböter för nedskräpning. Domstolens resonemang låg kring om allmänheten har tillträde eller inte. Man insåg att enligt allemansrätten har allmänheten tillträde. Gärningen bedömdes inte som ringa, den till och med inbjöd andra till att dumpa ytterligare skräp på samma vanprydda plats. Området var dessutom inte i närheten av jordbruksbyggnaderna. Hovrätten tyckte även att det utan svårigheter gick att urskilja den nedskräpning som J.S. stod för och att den legat kvar under relativt lång tid.

Hovrättsassessor J.B. var skiljaktig och anförde att platsen för nedskräpningen inte var tillgänglig för allmänheten eller att den har insyn på platsen från vägar och platser där allmänheten färdas fritt. Att göra bedömningen utifrån allemansrättsliga resonemang var inte det som syftades till i förarbetena till lagen. Därför har inte allmänheten insyn eller tillträde till platsen och gärningen ska inte bedömas som straffbar.

MÖD 2004:2

H.T. fick ett föreläggande om att städa upp ett område på sin fastighet kring brukningscentrumet där en förfallen byggnad stod med vite på 10 000 kr. Miljö- och byggnadsnämnden hade som grund för sin talan miljöbalkens bestämmelser om nedskräpning. Enligt praxis gäller inte dessa bestämmelser på förfallna byggnader eller andra anläggningar. Miljödomstolen ogillar käromålet.

Sammansättningen av miljödomstolen vid avgörandet var inte fullständig vilket medför att den inte var domför vid avgörandet. Enligt 51 kap 28 § rättegångsbalken får miljööverdomstolen endast ändra domen från miljödomstolens dom om den bristande sammansättningen påverkat målets utgång i sak. Man antog att ingen påverkan skett. Avgörandet avslogs därför utan att domen ändrades. Det kan dock ifrågasättas om den kvarvarande konstruktionen fortfarande ska anses utgöra en byggnad i rättslig mening, men förfallet är i alla fall inte så långtgående att nedskräpningsreglerna är tillämpliga.

MÖD 2006:63

En kommunal nämnd i kommunen där företaget SCA ägde en fastighet förelade företaget att städa upp och avlägsna avfallet som någon eller några okända personer dumpat. SCA motsatte sig föreläggandet eftersom de inte tyckte att de skulle bära ansvaret för vad någon annan har dumpat. I fallet var det ostridigt att det inte var SCA själva som dumpat avfallet samt att de inte i någon form har medgett någon att dumpa avfall på fastigheten. Både länsstyrelsen och miljödomstolen gick på kommunens linje och menade på att SCA får anses som ansvarig för uppstädandet då ingen känd förövare fanns.

Miljööverdomstolen säger att den som skräpat ned eller annars är ansvarig kan åläggas att städa upp. Kan någon sådan inte träffas faller ansvaret på kommunen. Nedskräpningen kan samtidigt utgöra miljöfarlig verksamhet, men inte heller i den frågan kan SCA betraktas som verksamhetsutövare och ansvarig. Miljööverdomstolen upphäver allt ansvar för SCA som inte haft mer rådighet över situationen än att äga marken.

NJA 2002 s. 607 2002:72

Nobel kemis VD S.G. blev åtalade av allmän åklagare för otillåten miljöverksamhet då de överlätit mycket farliga syror (ättiksyra, salpetersyra och svavelsyra) utan att ha sökt tillstånd för detta. Företaget tillverkar explosiva varor och syror är biprodukter av tillverkningen. Istället för att bara släppa ut dem på olika sätt (enligt tillstånd de redan hade) har de sålt biprodukterna till andra företag inom samma koncern. När sedan företaget sålde den andra anläggningen blev det formellt sett nödvändigt att söka tillstånd för samma handling. Detta förbisågs av olika anledningar. Dock har hela processen varit öppen för kontroller av alla dess slag. Kontroller och rutinkontroller utförda av bland annat kemikalieinspektionen och länsstyrelse har kontinuerligt skett under flertalet år ända sedan starten. Företaget sökte genast det saknade tillståndet när det framkommit att de saknade tillstånd för att överlåta syror. Tillståndet godkändes direkt då företaget redan uppfyllde alla kriterier.

S.G. erkände, men menar på att gärningen var ringa. Både tingsrätten och hovrätten finner att gärningen får ses som ringa och att han ska frias från ansvar. När målet kommer till HD tar fallet en annan vändning. För att en gärning ska kunna ses som ringa ska det vara bagatellartade förseelser som inte motverkar syftet som regeln är menad att skydda. Det räcker ändå inte att det i ett enskilt fall inte uppkommit några negativa miljöeffekter för att gärningen ska bedömas som ringa. Därför kan S.G.s gärning inte ses som ringa utan döms för miljöfarlig verksamhet. Däremot med allt som gjorts i miljö- och

säkerhetstänkande och det öppna förfarandet med regelbundna undersökningar och inspektioner kan påföljden stanna vid 40 dagsböter á 600 kronor.

En var skiljaktig i domen och menade på att tingsrätten och hovrättens dom skulle fastställas. Tillståndet var bara ett formellt papper medan det som tillståndet var tänkt att skydda redan skedde och att gärningen måste anses som ringa.

RH 2003:7

W.K. åtalades efter att ha låtit avverka ett trettioårigt vuxna lövträd (almar) längs med en väg (en allé) på sin fastighet. En allé utav denna sort är enligt miljöbalkens regler omfattad av ett biotopskydd för att skydda naturmiljön. Anledningen till varför W.K. avverkade träden var att det lossnade grenar från träden vilket blev en fara för bilar och andra som uppehöll sig vid träden. Det konstaterades att almarna inte var helt friska. De hade enligt W.K. drabbats av almsjuka som ger 100 % dödlighet inom en snar tid för de sjuka träden. Därför beställde han en broschyr om almsjukdomar från jordbruksverket för att få vägledning. Enligt broschyren är det bara en tidsfråga innan i princip hela beståndet dör inom en 10-årsperiod. I broschyren står det att sjukdomen är lätt att förväxla med andra mildare sjukdomar och t.ex. torkskador. Han kände inte till att dispens behövdes för att avverka träden, dessutom stod det inget om detta i broschyren. Han lät först avverka ena sidan och sedan den andra. På platsen där träden tidigare stått planterades nya lindar till en ny allé. Regeln som säger att dispens måste sökas för intrång inom skyddsområdet är ämnad att skydda och bevara naturmiljön inom ett biotopskyddsområde. Dispens får endast ges om särskilda skäl finns.

Hovrätten resonerade om att vare sig W.K. hade sökt dispens och agerat så som det är tänkt hade resultatet blivit detsamma. Kontinuiteten som eftersträvas i biotopskyddet införlivades delvis genom nyplanteringen i två olika etapper. Påverkan på naturmiljön var därför så begränsad att gärningen ansågs vara ringa och W.K. friades från ansvar.

RH 2003:28

Som företrädare och ansvarig på det lilla växt- och miljödesign företaget Bellis åtalades G.S. för otillåten miljöverksamhet. Företaget sålde och hyrde ut gröna växter till företag och myndigheter. När det började bli problem med skadedjur blev G.S. rekommenderat ett bekämpningsmedel av sin leverantör. Han visste att medlet inte var godkänt i Sverige ännu, men att det var godkänt i ca 80 andra länder och att det i Norge användes för besprutning av grönsaker som efter sju dagar blev ätbara. Dessutom antog han att kemikalieinspektionen släpade med sitt arbete eftersom hela EU redan använde medlet.

Det handlade om små kvantiteter och nervattning i vattenbehållare under jord vid växterna, därmed kom aldrig några obehöriga i kontakt med bekämpningsmedlet. En toxikolog på kemikalieinspektionen hördes och påstod att om en ansökan hade skickats in för godkännande av bekämpningsmedlet hade det sannolikt godkänts.

I och med det som framkommit i fallet bedömde tingsrätten att gärningen var ringa.

Hovrätten säger att gärningen måste sättas i relation till vad regeln är syftad till att skydda och att gärningen är obetydlig i en helhets bedömning. Regeln är syftad till att säkerställa samhällets kontroll över användningen av bekämpningsmedel, och utföra klassificeringar som har betydelse vid skyddsåtgärder, utformning av andra regler med mera.

Bekämpningsmedlet har samma verksamma substans som många andra medel som är godkända, men har inte använts på samma sätt. Det gör att användandet av medlet inte kan framstå som ringa av den anledningen, samt så har handlingen systematiskt skett under ett år och nio månader. Den samlade bedömningen är inte obetydlig och syftet med regeln har motverkats. G.S. dömdes därför till 80 dagsböter om 800 kronor.

RH 2003:46

B.T. blev åtalad för att på sin egen fastighet ha installerat en värmepumpsanläggning utan att ha anmält detta till den kommunala miljönämnden. Installationen sköttes utav ett auktoriserat företag, men de upplyste inte B.T. om att en anmälan var ett krav. När han blev upplyst om att en anmälan måste göras skickades den in.

Tingsrätten ogillade åtalet eftersom ingen känd skada uppkommit och ansåg därför gärningen som ringa. Hovrätten gjorde en annan bedömning utav fallet. De säger att regeln var tänkt att skydda miljön från verksamhet som normalt sett är farlig för denna. För att en sådan kontroll ska kunna äga rum är det nödvändigt att anmälningsskyldigheten efterlevs. För att gärningen ska bedömas som ringa spelar det ingen roll att det i det enskilda fallet inte uppkommit någon skada. Att B.T. som ansvarig inte kände till anmälningsplikten är ingen faktor som friar honom från ansvar. Han dömdes till 30 dagsböter.

G.G. blev åtalad efter att obligatorisk miljörapport inte lämnats in i tid till tillsynsmyndigheten, kommunen. Åklagaren väckte åtal eftersom kommunens verksamhetskontroll försvårats på grund av att rapporten inte kommit in i tid. G.G. utsågs som konkursförvaltare till elektronikföretaget Kretselektronik Sweden. Vid den tidpunkten kände inte G.G. till att företaget bedrev miljöfarlig verksamhet och därmed var skyldiga att inlämna en miljörapport till kommunen. Det finns en möjlighet att söka anstånd och skjuta upp inlämnandet, detta har dock ej gjorts. Inlämnandet blev ca två månader försenat. Konkursen var komplicerad och vid starten fanns knappt någon företagsledning. Både kommunen och banken tyckte dessutom att verksamheten måste fortsätta till varje pris. Den turbulenta inledningen för konkursförvaltaren gjorde att miljörapporten förbisågs.

Efter en samlad bedömning fann tingsrätten att G.G. inte bör fällas för förbiseendet. Hovrätten konstaterade att G.G. var en mycket erfaren advokat som handlagt flera hundra konkurser. Han borde vidtagit åtgärder och kontrollerat vilka tillstånd som fanns och vad som ålåg företaget då han upptäckte att de sysslade med miljöfarlig verksamhet. Därför har G.G. förfarit oaktsamt och när man sätter gärningen i relation till syftet regeln ämnar att skydda, verksamhetsutövarens egenkontroll samt tillsynsmyndighetens kontroll, kan gärningen inte bedömas som ringa. G.G. dömdes för försvärande av miljökontroll till 40 dagsböter á 400 kronor. I HD sägs det att reglerna om miljörapport grundar sig på att det är den som bedrivit verksamheten under året som rapporten avser som lämnar in rapporten. Självklart ska en eventuell förvärvare av en sådan verksamhet lämna in rapport om detta inte ännu gjorts. Vid en konkurs är förutsättningarna naturligt helt annorlunda. I ett sådant skede är det mycket att reda ut och andra regler vid förvaltningen av konkursen som är viktiga att uppfylla, vilket då inte ska ligga G.G. till last. När han förordnades som förvaltare av konkursen återstod det knappt tre veckor av tiden innan en miljörapport skulle lämnas till kommunen. Vid bedömningen om gärningen var ringa måste hänsyn tas till att anstånd hade beviljats helt utan vidare om ansökan inkommit. Härav kan olägenheterna av den sena inlämningen anses som begränsade. En samlad bedömning av fallet måste därför anses vara ringa. HD ogillar därför åtalet mot G.G..

I M.E. åtalades för miljöfarlig verksamhet efter att yrkesmässigt ha bedrivit ljusbehandlingar utan att anmäla rörelsen till kommunen. Det var under en inspektion av strålskyddsinstitutet det uppdagades att ingen anmälan om verksamheten hade gjorts till kommunen. Inspektionen föranleddes utav en anmälan från en person som meddelat att brännskador uppstått under besöket hos M.E.s företag. M.E. uppgav att han inte var medveten om att en anmälan krävdes för denna verksamhet trots att han fått hjälp av en bekant som bedrivit liknande verksamheter. Det var först när han öppnat som han blev medveten om anmälningsskyldigheten.

Tingsrätten resonerade att brännskadan inte berodde på M.E., eftersom inga brister fanns då inspektionen utfördes och endast ett fall om brister rapporterats. Däremot bedrevs verksamheten ytterligare 40 dagar efter det att han blivit varse om anmälningsplikten. Därför ansåg de inte att gärningen kunde anses som ringa och därmed bli friad från ansvar, men eftersom han blivit ålagd att betala en miljösanktionsavgift på 5000 kr, som vid tillfället var mycket högre än vad den aktuella påföljden skulle kunna bestämmas till, dömdes han utan påföljd. En nämndeman var skiljaktig i domen och anförde att de 40 dagarna löpt över jul och nyår och därför borde ses som en ringa gärning. Hovrätten dömde honom också men ansåg inte att några omständigheter till påföljdseftergift förelåg som tingsrätten tyckte. M.E. dömdes till 30 dagsböter á 75 kr. HD fastställer sedan tingsrättens dom.

II M.A. blev åtalad för miljöfarlig verksamhet efter att ha bedrivit kroppsvårdsbehandlingar utan att anmält detta till kommunen. M.A. erkände att hon inte skickat in någon anmälan till kommunen, men sa också att hon inte var medveten om att en anmälan var ett lagstadgat krav för denna typ av verksamhet. Detta trots att hon varit i kontakt med kommunen i överlåtelsen för lokalen, startaaget-utbildning i kommunens regi eller i andra fall när hon varit i kontakt med kommunen har hon fått veta att hon var skyldig att anmäla verksamheten till kommunen. Fyra månader efter starten vid inspektion av lokalen fanns inget att anmärka på. Under inspektionen fick hon veta vad som kunde hända om man inte anmälde en sådan verksamhet hon bedrev. Därefter blev hon ålagd att betala en miljösanktionsavgift på 5000 kr. Två veckor innan starten skedde dessutom annonseringar i tidningar.

Tingsrätten tyckte med tanke på den tid som verksamheten bedrevs utan att en anmälan skett inte kan bedömas som ringa och skall därför dömas för otillåten miljöverksamhet. Hovrätten ansåg att gärningen var ringa pga. att hon vid så många tillfällen varit i kontakt med kommunen och gjort reklam i tidningar att det vid något tillfälle borde ha berättats för henne vad hon måste göra. Den verksamhet M.A. hade var av sådant slag som endast kunde medföra lindrigare hälsorisker enligt uppräknningen av verksamheter som regeln ska skydda. Dessutom var inte verksamheten utav någon större omfattning. Den samlade bedömningen av gärningen var obetydlig och motverkade inte syftet med regeln. HD säger att samhällets intresse att ha kontroll över verksamheter som normalt sett kan vara farliga för miljön ligger till grund för anmälningsplikten. M.A. har tagit kontakt med flertalet representanter från kommunen samt utbildat sig allt i linje med gällande regler men ändå undgått att blivit informerad om anmälningsplikten. I en samlad bedömning är gärningen ringa och obetydlig. HD fastställer därför domslutet hovrätten meddelade. En var skiljaktig och menade på att åtalet skulle avvisas, men på andra grunder än vad som kan bedömas som ringa. Han menade på att man inte kan dömas två gånger för samma brott.

NJA 2006 s. 293

2006:34

I J.N. blev åtalad för otillåten miljöverksamhet efter att ha spridit ut bekämpningsmedel på frilandsodlingar inom skyddsområde för vattentäkt utan tillstånd. Kommunen hade beviljat tillstånd för två bekämpningsmedel och avslagit tillstånd för två andra preparat. J.N.s företag använde trots detta 1,6 liter av det ena otillåtna preparatet och 1 kg av det andra. Anledningen var att det blivit ett glapp i vem som var odlingsledare på två månader inom företaget. J.N. tog för givet att samma preparat som de fått tillstånd för tidigare år förlängts och att han förväxlade protokollen från året innan. De preparat som kommunen inte beviljade tillstånd för kan ge skador på levern, njurarna och arvsmassan i för höga halter. I detta fall uppstod aldrig någon sådan fara.

Tingsrätten ansåg gärningen som ringa. Hovrätten påtalade att plantskolans lokalisering är ifrågasatt på grund av sin lokalisering på skyddsområdet för kommunens vattentäkt samt att J.N. verkar ha handlat ligkiltigt för kommunens beslut om tillstånd för godkända preparat. J.N. var medveten av problemen med lokaliseringen av planskolan och påtalade att de har en god miljöprofil och har en nära och god kontakt med miljökontoret på kommunen. Sammantaget med att företaget haft tillstånd för preparaten året innan samt att använd volym var blygsam och det framkommit att ätbara grödor besprutas med

samma medel gör att hovrätten bedömde gärningen som ringa och ogillade åtalet mot J.N. En var skiljaktig i domen och menade att J.N. använt preparaten i strid med kommunens beslut och dessutom i större mängder än året innan. Den samlade bedömningen kan inte anses som ringa tyckte han.

Högsta domstolen påtalar behovet att bevaka hälsa och miljö genom att ha kontroll på spårämnen och bekämpningsmedel i vattentäkter. Att det i fallet inte inneburit någon risk för människor eller miljö spelar ingen roll i bedömningen för om gärningen är ringa eller ej. Gärningen ska istället sättas i relation till det syfte regeln är till för att skydda. Det är dessutom bara bagatellartade företeelser som ska från tas ansvar. Händelsen motverkar i hög grad myndigheternas möjlighet att skydda vattentäkter och dylikt. Därför kan inte gärningen bedömas som ringa. J.N. döms för otillåten miljöverksamhet till 40 dagsböter á 300 kr.

II Åtal mot R.B. väcktes för försvårande av miljökontroll. Rapport om en viss fastighets köldmedelsanläggning hade inte lämnats in i tid, vilket lett till försvårande av tillsynsmyndighetens kontroll. Förseningen berodde enligt R.B. på ett missförstånd mellan honom och det inhyrda företaget som brukar sköta dessa rapporter för fastigheten. När han blev medveten om att rapporten ej skickats in åtgärdades det genast. Efter vittnesförhör med en av kommunens miljöinspektörer framkom vikten av att rapporterna inkommer till myndigheten eftersom de själva inte gör några inspektioner. Informationen sänds sedan vidare till ”högre” instanser enligt internationella överenskommelser.

Tingsrättens bild av händelserna var att gärningen inte kan bedömas som ringa eftersom kontrollverksamheten är så pass viktig och den har försvårats. R.B. dömdes för försvårande av miljökontroll. Hovrätten höll med tingsrättens bedömning men ändrade påföljden. HD tog inte ställning till om gärningen var ringa eller ej utan avgjorde endast påföljdsfrågan.

5 Resultat

I och med lagändringen från den 11 juli 2011 kommer fler nedskräpningsbrott få penningböter än tidigare. I övrigt sker ingen ändring i sak. Nedskräpningsregeln kan dessutom komma att få en större avskräckande verkan. I tabellen ser man att skräptypen är inriktad på mindre lättare och mer förekommande nedskräpning så som engångsartiklar och burkar i den nya propositionen. Tidigare har rättsfallen mer handlat om större och ibland mindre förekommande skräptyper så som hö och byggmaterial. Dessa är relevanta men inte alltid de vanligaste för gemene man. Utvecklingen går också mot penningböter mot tidigare mer förekommande dagsböter.

I resultattabellen finns inget som tyder på att markägare bedöms annorlunda än om någon annan skulle ha slängt något på marken. Samma bedömning görs i alla typer av fall på samma sätt som i rättsfallet RH 1995:97. Runt jordbruksbyggnader, industrier och dylikt får dock omgivningen ha en större tolerans mot nedskräpningen. Detta beror på verksamheten som bedrivs och inte av ägandet av marken (NJA 1992 s. 126).

För att följa reglerna ska en geocachare välja undanskymda platser och se till att allmänheten inte har insyn till platsen samt hålla den ren och fin för att förhindra en kollektiv nedskräpning. Tillträde och insyn är i särklass de viktigaste faktorerna i bedömningen i fråga om nedskräpning. Huvudsakligen reglerar dessa två kriterier om en gärning ska vara straffbar eller ej. I vissa fall har fokus legat på annat varför frågan ej uppkommit. Detta kan ses i tabellen att rättsfallen från miljööverdomstolen 2004:2 och 2006:63. I de fall frågan tagits upp går ibland meningarna isär och skiljaktiga i besluten har noterats. Det är just den bedömningen som utmärker sig i antal skiljaktiga i meddelade beslut. I rättsfallet RH 1995:97 är de skiljaktiga i hovrätten angående tillträdesfrågan, eftersom den inte är helt lätt att tolka. Den ena tolkningen har att göra med att gärningen begåtts på en plats mellan allmänna vägar, stigar och stråk allmänheten använder och den andra menar på att allmänheten har tillträde så länge allemansrätten kan åberopas. Viss försiktighet bör därför tas vid bedömningen av denna fråga.

Skräptypen varierar kraftigt i alla rättsfallen. Allt från kvarlämnat hö och glasflaskor till skrotbilar och vrak kan räknas till nedskräpning, vilket tydligt kan utläsas ur rättsfallstabellen.

En geocachare ska se till att inte lämna några spår efter sig, eftersom insyn och tillträde har stor påverkan på om en gärning räknas som nedskräpning eller ej. Platser dit allmänheten inte vanligtvis befinner sig samt sådana platser som inte är skyddsvärda och därmed känsliga bör väljas. Vid ett sådant ställe kan 29:11 MB lättare göra en gärning fri från ansvar. Det kan vara svårt att förutsäga hur en plats kommer att utnyttjas med stöd av allemansrätten under ett helt år vilket måste tas med i beräkningen. Det behandlas en del i RH 1995:97, men något slutgiltig bedömning av detta framkom inte. Det kan exempelvis jämföras med NJA 1983 s.317 och NJA 1986 s.546 där man tog ställning utan att behandla allemansrätten. I tabellen finns resultatet som visar att de i alla fall kommit överens om frågan ändå.

Lagparagraferna och rättsfallen går hand i hand, eftersom lagen inte specificerar så mycket mer än att nedskräpning är förbjudet. De är anpassningsbara och tar sikte på nedskräpningen som sådan. Inga uppräknings- och definitioner på föremål och platser återfinns i paragraferna. På grund av detta faktum måste rättsfallen läsas för att få klarhet i hur dessa paragrafer tolkas i domstol.

I rättsfallen är det tydligt att en nedskräpning är svår att ta ställning till. I flertalet rättsfall är det skiljaktiga i meddelad dom. Tolkningen av insyn och tillträde till en plats är det som mest skiljer sig enligt resultattabellen.

I NJA1986 s. 546 och NJA 1983 s. 317 är exempel på att det finns omständigheter som gör att man får tåla mer än i andra situationer. I dessa ingick den nedskräpning de var fråga om i utövningen av verksamheten och den naturliga gången. Inget av rättsfallen i studien spretar åt något håll och går emot andra tidigare domar.

5.1 Tabell över rättsfallen

Här följer tre tabeller där olika faktorer ifrån de analyserade rättsfallen ställts upp. Beroende på vad rättsfallen tagit upp har det sedan antecknats i tabellen.

Faktorer -> Rättsfall	markägare eller annan (allmänhet)	Allmänheten har insyn och tillträde	Skräptyp	Vanprydande eller dylikt	Ringa	Rättsinstans	Olika utslag i domstolarn a	Skiljaktig i domen	Tillstånd	Miljöfarligt	Straff	Systematiskt	Kollektiv nedskräpning
29 kap 11 §													
NJA 2002 s. 607 2002:72	---	---	Syror	---	Nej	HD	Ja, HD ändrar domen	Ja, endast 1	Nej, men sökt i efterhand	Ja	Dagsböter, (förmildrande)	Ja	---
RH 2003:7	Fastighetsägaren	---	Avverkning av allé	Nej	Ja	Hovrätten	Nej	Nej	Nej	---	Frikänd	Ja, delvis	---
RH 2003:28	---	---	Bekämpningsm edel	---	Nej	Hovrätten	Ja, hovrätten ändrar	Nej	Nej	Kan ha varit	Dagsböter	Ja	---
RH 2003:46	Fastighetsägaren	---	Värmepumpsan läggning	---	Nej	Hovrätten	Ja, hovrätten ändrar	Nej	Nej	Tar ej ställning	Dagsböter	---	---
NJA 2003 s. 599 2003:89	---	---	Elektronik	---	Ja	HD	Ja, HD fastställer tingsrättens dom	Nej inte i frågan om ringa	Nej	Tar ej ställning	Frikänd	Nej	---
NJA 2004 s. 840 2004:95	I ---	---	Ljusbehandling	---	Nej	HD	Ja, HD ändrar domen	Ja, endast 1	Nej	Nej	Dömd, men eftergav påföljd	Pågående rörelse	---
	II ---	---	Hudvård	---	Ja	HD	Ja, HD ändrar domen	Ja, endast 1	Nej	Nej	Frikänd	Pågående rörelse	---
NJA 2006 s. 293 2006:34	I ---	---	Bekämpningsm edel	---	Nej	HD	Ja, HD ändrar i sista instans	Nej	Nej, men året innan	Ja, men inte i dessa voymer	Dagsböter	Ja	---
	II ---	---	Kylmedelsanläg gning	---	Nej	HD, ringa bedömningen i Hovrätten	Nej	Nej	Nej, genast sökt tillstånd	Kan ha varit	Penningböter	Nej	---

29 kap 7 §													
NJA 1976 s. 547	inte markägares handling	Ja	Fartyg/vrak	Skämmer landskapsbilden	Nej	HD	Nej	Ja, endast 1	---	Ev, spelade i fallet ingen roll	Dagsböter	Nej	Nej, bara detta fall.
NJA 1983 s. 317	Jakträtt	Ja, men ej synligt och låg trafiktäthet och obebyggd trakt	Djurkadaver	Endast i viss mån	Nej	HD	Ja, TR och HD tycker lika	Ja, endast 1	Ingår i jaktvärden att kvarlämna räntor	Nej	Åtal ogillas	Ja, då och då	Nej, här och var görs det för jaktvärden
RÅ 1984 2:58	Annan	---	Skrotbil	Osnyggats och skräpats ned	---	Regeringsrätten	Ja, ändrar i sista instans	Nej	Att ställa upp dem på marken	Ev, spelade i fallet ingen roll	Vite	Nej	Nej
NJA 1986 s. 546	Annan	Ja	Kvarlämnat hö	Vanprydande och otrevnad	Nej	HD	Nej	Ja, endast 1	Nej, men ok under utövande, ska tas bort snarast efter.	Nej, naturligt	Dagsböter	Ja, en gång varje år	Nej
NJA 1992 s. 126	egen tomt	Insyn 150 m in på tomten	Transportrör, eternitplattor, metallskrot och några däck	Metallskrotet och däck men inte eternitplattorna	Får ses så då det bedrivs lantbruk	HD	Nej, men HD prövade inte hela målet	Nej	---	Ev, spelade i fallet ingen roll	Åtal ogillas, preskriberats i resten	Ja, i generationer har platsen använts	Nej
RÅ 1993 ref. 41	brukaren	---	Gammalt sjunkvirke och prämar på 2,5 m djup, vågbrytare och kajer m.m.	Kan vara så, ej prövat	---	Regeringsrätten	Ja, ändrar i sista instans	Nej	Gammal industrianläggning	---	Återvisas till länsstyrelsen, nedskräpningsregler är applicerbara	Nej	Nej
15 kap 30 §													
RH 1988:4	Annan	Nej	Glasflaska	Nej	Nej	RH, Svea hovrätt	Ja	Ja, 2 st	---	---	Frikänd	Nej	Nej
RH 1995:97	Fastighetsägaren	Ja, men skiljaktigt tyckte nej	Traktordelar, taggtråd, fårnät, trästopplar m.m.	Ja	Nej	RH, Göta hovrätt	Ja	Ja, endast 1	---	---	30 dagsböter	Ja, delvis	Nej, men inbjöd i viss grad
MÖD 2004:2	Fastighetsägaren	---	Förfallen byggnad	---	---	MÖD	Nej	Nej	Föreläggande om rivning eller färdigställande	---	Frikänd	Nej	Nej
MÖD 2006:63	Annan	---	Avfall	---	---	MÖD	Ja	Nej	Nej	Ja	Frikänd	Nej	Nej

29 kap 7a §												
Regeringens proposition			Burkar, engångsartiklar									
2010/11:125	Gäller alla	Ja	Ja	Nej	---	---	---	Nej	Nej	Penningböter	Nej	Ja

6 Diskussion

6.1 Om resultattabellen

Skräptypen varierar kraftigt i alla rättsfallen. Det är en fördel med utformningen av 15:30 MB eftersom den inte är uttömmande om vilka slags föremål som åsytas. Själva begreppet nedskräpning är det styrande i frågan, sen spelar det inte allt för stor roll vad det rör sig om. Paragrafen kan därför omfatta all slags nedskräpning oberoende av skräptyp. Enligt propositionen prop. 2010/11:125 till den nya paragrafen om mindre allvarlig nedskräpning är det säkert att skräptypen i framtiden får större betydelse eftersom det endast är bagatellartade gärningar som paragrafen ska behandla. Större och allvarligare föremål ska som tidigare omfattas av MB 29:7. Vanprydande är inget specifikt kriterium som måste vara uppfyllt, vilket också syns i rättsfallsanalysen. I en del rättsfall har det inte tagits med och i andra har det spelat mindre roll, men vanprydandet i sig har andra effekter som spelar roll för en nedskräpningsgärning. I propositionen till den nya paragrafen om mindre nedskräpning är det tydligt att den visuella nedskräpningen av allmänna platser är viktig att få bort. Det är egentligen en annan beskrivning av att något är vanprydande. Platser som är extra skräpiga kan inbjuda till en kollektiv nedskräpning och bilda en negativ spiral. Nedskräpning på sådana platser ska i regel bedömas hårdare än en nedskräpning på en undanskymdplats långt ut i skogen (Prop. 2010/11:125). Om en nedskräpning varit miljöfarlig i något speciellt hänseende verkar inte spelat någon roll i bedömningen av en nedskräpning. Inte i ett enda rättsfall i analysen har någon vidare hänsyn tagits till om nedskräpningen varit speciellt miljöfarlig. Propositionen till paragrafen MB 29:7a skriver heller inte något om någon extra miljöfarlighet utöver vad nedskräpningen i sig är.

Påföljden av nedskräpning blir enligt analysen sällan mer än dagsböter. Ungefär hälften av rättsfallen har givit en fällande dom och hälften har frikänts efter ogillade åtal. Nedskräpning som genererar skadeståndsanspråk och föranleder fängelsestraff är synnerligen ovanliga enligt propositionen (Prop. 2010/11:125). Samma resultat kan utläsas i rättsfallsanalysen där det inte finns någon fängelsestraff alls eller något rättsfall som tagit upp ett skadeståndsanspråk. Det bör således inte vara någon risk att i framtiden av misstag råka bedöma en allvarligare nedskräpning som mindre allvarlig och endast ge penningbot på plats, vilket var en av farhågorna inför ett eventuellt införande (Prop. 2010/11:125). Själva huvudsyftet med införandet av en ny paragraf med inriktning på mindre allvarlig nedskräpning var att råda bot på den allmänna kollektiva nedskräpningen

av allmänna platser. I analysen av rättsfallen kan utläsas att en lagändring var nödvändig eftersom inget av rättsfallen förutom ett (RH 1995:97) har tagit upp detta ämne något nämnvärt. Hovrätten i rättsfallet som tog upp frågan anger att nedskräpningen till och med har inbjudit till ytterligare nedskräpning i den samlade bedömningen om huruvida gärningen ska bedömas som ringa eller ej. I en artikel från 1997 framgår det i ett likande nedskräpningsfall att personer med vetskapen att någon inom familjen kommer dra nytta av insatser eller beteenden ökar motivationen att tänka långsiktigt (Mortazavi, 1997). Det borde även gälla användare gentemot andra användare som kommer att besöka en viss plats efter en själv har varit där. Mortazavi säger också att för att minska överanvändning och nedskräpning fungerar det ofta med vetskapen om sanktioner och straff för en viss överträdelse. Införandet av paragrafen om mindre allvarlig nedskräpning kommer sannolikt att innebära en avskräckande effekt på många och därmed minska mängden nedskräpning. Det kan finnas en hake utifrån vad McIntosh och Schmeichel (2004) säger. De menar att viljan och behovet att erhålla ett objekt eller olika typer av mål i ett samlande kan innebära att större uppoffringar görs. Uppoffringar i ett geocachingsammanhang kan vara risker och slarv i sitt utövande. Det innebär att trots vad Mortazavi (1997) säger kommer det finnas gånger då vägandet mellan viljan att uppnå något i samlarväg kan motverka straffens avhållande effekt.

En plats där andra skräpat ned eller brutit mot regler gör att andra i högre grad än annars också bryter mot reglerna (Keizer, Lindenberg, & Steg, 2008). I studien visade det sig att överträdelserna dubblerades. Därför bör nedskräpning som i rättsfallet RH 1995:97 tas på allvar. Speciellt på platser där det rör sig mycket folk och sociala normer om t.ex. nedskräpning försvagas och snabbt kan förvärras. I paragrafen om mindre allvarlig nedskräpning framförs just denna problematik. Det är därför sannolikt att det i framtiden kommer att bedömas hårdare än tidigare när denna typ av nedskräpning ofta förbisågs. I och med lagändringen finns effektivare metoder som kan ge en ordningsbot på plats utan att behöva väcka åtal och gå till domstol för att ge påföljd.

En geocache är inget statistiskt begrepp som säger exakt hur gömman ser ut eller vad den består av. Detta beror på att det är användarna själva som skapar gömman och därmed bestämmer hur den ska se ut. Olika intressen och mängden kreativitet gör mångfalden av gömmor stor. Variationen av gömmorna leder till att slutsatsen av studien inte säkert kan appliceras på alla geocacher. Eftersom lagen ska tolkas kan rättsläget ändras med tiden genom att nya tolkningar av lagen görs av högre domstolar. I det fall där det är störst sannolikhet att rättsläget kan ändras på eller snarare uppstå är för paragrafen MB 29:7a.

Än så länge har inget prejudicerande rättsfall kommit från någon högre domstol för den paragrafen.

6.2 Inom lagens ramar

För att en nedskräpning ska falla inom lagens ramar ska den ha skett på en plats dit allmänheten har tillträde eller insyn. Allmänheten ska ha tillträde till platser med utplacerade geocacher då det är en förutsättning för att utövarna ska ha möjlighet att komma fram till och hitta gömman. Insyn till geocachinggömmorna har allmänheten oftast inte, geocacher är gömda så att endast de som letar efter dem ska se eller kunna plocka fram dem. De som sitter/ligger synligt för ögat är placerade på ett sådant sätt att de inte upptäcks på grund av omgivningen. I rättsfallet NJA 1983 s. 317 poängterar dessutom högsta domstolen just detta med att de aktuella föremålen inte ens var synliga och på ett ställe allmänheten inte rör sig vilket ledde till att åtalet ogillades. Sammantaget har alltså inte allmänheten insyn på geocacher. Trots att insynen saknas räcker det om det ena kriteriet är uppfyllt, däremot så måste gömman klassas som skräp för att över huvudtaget kunna bedömas som nedskräpning. Det finns därför två alternativ. Det ena är att geocachen inte uppfattas som skräp utan som ett bestående objekt och smälter in i omgivningen där den är placerad. I ett sådant fall kan en utplacering inte räknas som nedskräpning. I övriga fall när geocachen uppfattas som övergiven och uttjänt hamnar den inom ramen för vad som räknas som nedskräpning. Av naturliga skäl kan inte alla överträdelser få straffliga påföljder (Prop. 2010/11:125)

I propositionen till införandet av paragrafen 29:7a skiljs straffbestämmelserna för normala och mindre allvarliga nedskräpningssituationer. För de mindre allvarliga tas fängelse bort ur straffskalan så att endast penningböter finns kvar. Uppräkningen av skräptyper som avses i förarbetena till paragrafen 7a finns burkar, engångsartiklar m.m. uppräknade, dessutom sägs det att större föremål inte kan räknas som mindre allvarlig. Det innebär att den absoluta majoriteten av geocacher kommer att falla in under paragraf 7a. En utövare riskerar i och med detta endast penningböter för nedskräpning. Då det inte hunnit växa fram någon rättspraxis om var gränsdragningen för mindre allvarlig nedskräpning och normalgraden går finns det fortfarande en del oklarheter i hur geocacher med olika innehåll kan komma att bedömas. I och med det skulle även dagsböter och fängelse kunna vara aktuella. I förarbetena kan utläsas att det framförallt är tänkt att mindre nedskräpning av typen som skräpar ned allmänna platser och ser illa ut är de situationer som den nya paragrafen om mindre allvarlig nedskräpning syftar till. Det ska heller inte finnas några misstankar om att skadestånd kan bli aktuellt. Enligt resultatet

från rättsfallen skulle en geocache som inte bedömdes som mindre allvarlig knappast generera några allvarligare påföljder än låga dagsböter. Åtal måste dessutom väckas inom två år från nedskräpningen. Detta fastställde högsta domstolen i rättsfall NJA 1992 s. 126.

6.3 Rätt sida av lagen

För att försäkra sig om att ligga på rätt sida om lagen bör tveksamma föremål som batterier inte placeras i gömmorna. Trots att de ligger i slutna kärl kan den samlade bedömningen bli lidande och penningböter bli aktuellt. När en gärning ansetts som mindre allvarlig görs alltid en prövning om gärningen ska föranleda straffansvar eller bedömas som ringa gärning och bli fri från ansvar. Vid en sådan bedömning får inte gärningen motverka syftet regeln är tänkt att skydda, dessutom är det endast bagatellartade gärningar som ska undantas från straffansvaret. Regeln om nedskräpning ska enligt Prop. 2010/11:125 skydda människor, djur och natur från att förstöras och förfulas. I rättsfall RÅ 1993 ref. 41 säger regeringsrätten att ett föremål måste synas och förfula miljön för att bedömas som skräp. Även i högsta domstolen (NJA 1983 s. 317) pratar de om att föremålet måste synas. En vanlig geocache torde bedömas som ringa nedskräpning av följande anledningar. De motverkar inte syftet med nedskräpningsbestämmelsen som är till för att skydda miljö och människor eftersom de är gömda och placerade på sådana ställen att andra inte ska se eller på något sätt komma i kontakt med dem. Gör allmänheten det är risken övervägande att de förstörs, vilket en användare självklart inte vill. När allmänheten inte märker av geocacherna skulle det kunna liknas med att allmänheten inte har tillträde till platsen så som domstolen resonerat i rättsfallet med en flaska som kastats på botten av en å (RH 1988:4). Därmed skulle gärningen inte räknas som straffbar. Geocacherna är små och dessutom placerade på platser dit allmänheten inte annars hade gått. Det poängteras i en artikel från 2004 att störningar i naturen kan spridas till avlägsna platser av utövare som går utanför stigar och andra omvägar för att nå geocacher (Chavez, Courtright, & Schneider, 2004). Många platser är undanskymda på ett sätt där regeln inte är så sträng (Prop. 2010/11:125). Bostedt och Mattson (1995) kom fram till att miljön och dess sammansättning har stor betydelse för hur värdet upplevdes av friluftsfolk. De påpekar att antalet och storleken på vägar och stigar har stor betydelse för var människor gillar att röra sig. Hur välbesökta platser är kan vara svårt att fastställa. Därför kan närheten till befintliga vägar och stigar utgöra en del i bedömningen om tillträdet av platsen samt hur avlägsen den kan bedömas vara.

6.4 Geocacher och bedömningar

För att en cache ska vara välbesökt och omtyckt ska den vara speciell och gärna på en fin plats. Det är därför viktigt för användarna att hålla rent och fint runt geocacherna.

Användarna på geocachingensida kan lämna positiva och negativa kommentarer och lägga upp bilder som kan göra området mer eller mindre besökt. Dessutom ökar antalet smartphones med inbyggda GPS:er som ökar tillgängligheten (Bishop, 2011). Skräp vid eller i anslutning till geocacher är den är det enskilt värsta upplevelsen och kan upplevas som ett problem för användarna (Fucks, 2011).

Folk saknar sunt förnuft i skogen och vet inte hur man ska bete sig (Mortazavi, 1997). De är inte bekanta med hur man ska förfara enligt allemansrätten och andra regler. Problem uppstår när enstaka personer går över gränsen och överutnyttjar allemansrätten. Eventuell nedskräpning uppkommer därutav och inte av själva geocacherna. Pickering, Hill, Newsome och Leung (2010) skriver att det tillsammans med olika typer av aktiviteter i skog och mark kommer konsekvenser. Det finns en hel rad olika påverkningar och de bör utredas mer. Sun och Walsh (1998) skriver också att majoriteten av de flesta rapporterna och artiklarna i deras studie pekar på ett samband mellan besöksfrekvensen och skador på miljön. Med det i tankarna bör placering av geocacher i känsliga miljöer utföras med försiktighet och noggrann planering. I känsliga och skyddsvärda miljöer ska nedskräpning bedömas hårdare.

För att hålla platser fria från skräp finns speciella geocachingevenemang som användarna kan skapa om en plats blivit för nedskräpad. Ett sådant evenemang heter CITO och är en förkortning av Cache In Trash Out. Fucks (2011) skriver också att en annan inställning har vuxit fram och att användare ska ha CITO-begreppet med sig varenda gång de är ute och geocachar. Utövarna uppmanas dessutom till att inte lämna olämpliga föremål i eller runtomkring gömmorna så som mat, vapen, alkohol och andra farliga objekt (Elwood Schlatter & Hurd, 2005). I sådana fall främjar geocacherna syftet nedskräpningsregeln är tänkt att skydda. Vid en samlad bedömning är en placering av en geocache bagatellartad och strider ej mot syftet regeln är tänkt att skydda utan till och med främjar syftet ibland.

En geocache kan som tidigare nämnt innehålla allt möjligt. Den omständigheten gör att ingen slutgiltig bedömning generellt kan göras för alla geocacher. Faktorn som innehållet påverkar är framförallt avvägningen i fall gärningen ska ses som bagatellartad eller inte. Loggbok, penna och burk är att bedöma som bagatellartade föremål i gömman, men när det börjar läggas i elektroniska föremål och batterier blir det svårare att se gärningen som

bagatellartad och förenlig med syftet med regeln. I bedömningen av föremålens inverkan måste tilläggas att de alltid ligger i slutna kärl. Det borde göra typ av föremål mindre relevant så länge det handlar om begränsade mängder. I rättsfallsanalysen kan utläsas att det inte spelat någon roll i bedömningen av nedskräpningen om en gärning är miljöfarlig. Dock kan det ha betydelse i en samlad bedömning för om nedskräpningen är mindre allvarlig eller ej.

Det händer ibland att geocacher förstörs. En förstörd gömma slängd på marken kring där den tidigare var gömd skulle antagligen inte anses vara en ringa gärning efter vad som framkommit tidigare i rapporten. Det beror huvudsakligen på att geocachen tappat sin plats där den varit gömd och därmed är fullt visuellt synlig samt missplacerad ur ett allmänt perspektiv. Allmänheten har då både insyn och tillträde till platsen samt strider mot syftet paragrafen är tänkt att skydda. Den skulle då bedömas som nedskräpning. Det kan, vilket framkommit i resultatet, diskuteras om huruvida allmänheten har tillträde till en plats eller ej. I propositionen till den nya paragrafen MB 29:7a framgår det tydligt att nedskräpning av typen visuell förföljning är den som måste få ett slut. Typiska exempel är engångsartiklar och burkar slängda i parker och på liknande ställen, vilket en förstörd geocache i princip blir. Den typen av fall går inte att knyta en geocache till eftersom geocachen blir till nedskräpning först efter någon annans handlande och gärning mot cachen och dess placering. Ett sådant fall kan inte räknas till geocaching då det är utom kontroll för utövarna och ett moment som inte ingår i utövandet. Genom ett utbrett användarforum på den officiella geocachingensidan kan gömmor i behov av underhåll rapporteras. Rapporterna kommer användarna och utplaceraren till godo genom speciella *behöver underhållsloggar* eller genom vanlig text i loggen. Systemet är utbrett och fungerar väl (Neustaedter, Tang, & Judge, 2010). Gamla slitna geocacher kan av användarna tillsammans underhållas och därmed förhindra att en geocache skulle bli till nedskräpning.

Fastighetsägare som har egen mark berörs lika mycket som allmänheten i frågan om hur en geocache ska bedömas nedskräpning eller ej. Lagen som reglerar nedskräpning är Miljöbalken. Den gör ingen skillnad på på vems mark händelsen sker, utom i de fall allmänheten varken har tillträde eller insyn på platsen, eftersom det krävs enligt lagen 15:30 MB. I sammanhanget geocaching som förutsätter allmänhetens tillträde gör det alltså ingen skillnad på om en markägare lägger ut en geocache eller någon annan, samma bedömning kommer att göras oavsett. Ett tillstånd från markägaren är alltså verkningslöst i nedskräpningssammanhanget. Vid en nedskräpning är det den som har rådighet över skräpet som anses vara nedskräpare. Det stöds både av ett rättsfall (RÅ 1984 2:58) där

regeringsrätten säger att en viss person fortfarande har rådighet över föremålen och ett annat rättsfall (MÖD 2006:63) där någon okänd dumpat skräp på en fastighet och fastighetsägarna inte kunnat påverka dumpningens genomförande och därmed aldrig haft rådighet över nedskräpningen, vilket slutade med ett frikännande av miljööverdomstolen.

6.5 Allemansrätten

Geocaching utövas på väldigt många platser och av många personer, vilket gör att konflikter kan uppstå. Skillnader hur vi utnyttjar allemansrätten ändras med tiden. Platser besöksfrekvens kan öka och minska beroende på vad allmänheten vill få ut av att ha tillgång till mark genom allemansrätten (Ahlström, 2008). Med tanke på den ständigt ökande siffran på finds av geocacher (Bengtsson, 2012) är även geocaching en faktor som ökar besöksfrekvensen av ett område. Där finns det ett problem som kan uppstå, eftersom allemansrätten ska utnyttjas så att ingen eller inget störs och förstörs, vilket går att utläsa i 7:1 MB. Detta är ett vanligt problem i naturturismfall (Schneider, 2004). I de fall geocachare inte tar hänsyn till naturen och är varsamma i sitt utövande kan allemansrättens ställning ifrågasättas. Även den trångboddhet som kan upplevas av att träffa på för mycket folk i en miljö som normalt sett inte ska vara så välbesökt kan göra så att frihetskänslan försvinner. Naturvårdsverket (1995) och Ahlström, o.a. (1992) är av samma åsikt om denna risk. Geocaching är dessutom en internationell företeelse som lockar utländska turister i Sverige. En sådan grupp kan vara en potentiell risk för allemansrätten eftersom de antagligen utövar geocachingen efter hur de gör i sitt land. Allemansrätten är en typisk svensk företeelse därför är risken stor att en utländsk utövare bryter mot allemansrätten i oförstånd eller på grund av felaktig information om denna. Rosén (1978) och Wiktorsson (1996) stödjer denna teori om problem i utländska gruppers utövande av geocaching. Sun och Walsh (1998) påpekar också att risken för nedskräpning ökar med antalet besökare. Att andra utövare av allemansrätten ska känna sig bevärade av geocachare är inte förenligt med vad som är grundtanken med geocaching. Utövandet ska ske utan att någon egentligen lägger märke till det.

6.6 Förslag på fortsatta studier

Det finns mycket att utreda i ämnet geocaching, men förslag på fortsatta studier är hur geocachingen påverkar naturen, fornlämningar och kulturmiljöer. Aktiviteten kan, förutom nedskräpning som utretts i denna studie, påverka naturen och människor genom att det trampas upp stigar på annans mark och i känsliga områden. Ianspråktagandet av mark och plats genom placandet av geocacher skulle särskilt behöva utredas. En

kvalitativ studie av vad som driver utövarna och hur de ser på miljöpåverkan i utövandet skulle bidra till förståelsen av geocachingen och dess påverkan på omgivningen.

7 Slutsats

Syftet med studien var att fylla ett tomrum i vetenskapen kring geocaching och nedskräpning. Efter en genomgång av relevanta rättsfall och en proposition har en slutsats utformats ifrån frågeställningarna.

En geocache som är placerad efter konstens alla regler kan inte räknas som en straffbar nedskräpning. En sådan placering är gömd för allmänheten och på en plats som är undanskymd där folk vanligtvis inte rör sig. Den ska vara hållbar och planerad på ett sådant sätt att den inte förstörs av ålder eller av misstag från allmänheten. Med tanke på storleken hos en vanlig geocache är innehållet inte av någon större betydelse för bedömningen. Dessutom ska gömmorna vara täta för att hindra fukt från att tränga in, vilket även hindrar innehåll att komma ut. Områden för placering ska väljas med eftertanke. Känsliga och skyddsvärda områden kräver mer tillsyn och välgjorda gömmor då reglerna bedöms strängare på dessa platser.

Med de nya reglerna om nedskräpning som trädde i kraft sommaren 2011 kommer antagligen fler mindre nedskräpningar att förhindras genom att ge en penningbot. Lagändringen gjorde att det endast kan bli aktuellt med penningböter för en geocache som sannolikt skulle fallit utanför den tidigare bedömningen. Troligtvis kommer den att till stor del verka som en avskräckande regel mot onödig visuell nedskräpning från allmänheten, inklusive utövare av geocaching.

Geocachare kan i sitt utövande påverka sitt handlande i rätt riktning för att inte bryta mot nedskräpningsreglerna. Detta kan göras genom att tänka på CITO-uttrycket och uttryckligen påminna andra genom geocachingemsidan. Detta för att förhindra en kollektiv nedskräpning, bidra till mindre nedskräpning och endast välja säkra platser som inte riskerar att förstöras. Dessutom ska gömmorna vara av sådant slag att insyn av allmänheten inte föreligger. Insyn och visuell kontakt av allmänheten är ett av de starkaste kriterierna som tas med i en bedömning enligt nedskräpningsreglerna. Förtrogenhet med allemansrätten och allmänt skogsvett kan förebygga att platser blir förstörda och nedskräpade och därmed aktualiserar en strängare bedömning av en nedskräpningsgärning.

En geocache kan inte räknas som nedskräpning enligt svensk lag.

Referenser

Ahlström, I. (2008). *Allt om Allemansrätten - ett svenskt kulturarv*. Solna: Hilmas Förlag.

Ahlström, I., Dahm, H., Holmberg, P., Huldt, H., Ingemarsson, I., Malmgren, C., o.a. (1992). *Europa och allemansrätten*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.

Andersson, K.-O. (1992). *Alle mans rätt*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.

Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Okänd ort: Studentlitteratur.

Bengtsson, B. (2004). *Allemansrätten - Vad säger lagen?* Solna: Tryckindustri.

Bengtsson, M. (2012). *Geocaching i Sverige*. Hämtat från www.geocaching.se: <http://www.geocaching.se/?page=stats/activity> den 13 maj 2012

Bishop, I. D. (2011). Landscape planning is not a game: should it be? *Landscape and Urban Planning*, 390-392.

Bostedt, G., & Mattsson, L. (1995). The Value of Forests for Tourism in Sweden. *Annals of Tourism Research*, 22, 671-680.

Chavez, D. J., Courtright, R., & Schneider, I. (2004). Over the River and through the Woods. *Parks & Recreation*, 39, 68-72.

Elwood Schlatter, B., & Hurd, A. R. (2005). Geocaching - 21st-Century Hide-and-Seek. *JOPERD*, 76, 28-32.

Forsberg, C., & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur och Kultur.

Forsberg, M., & Johansson, T. (2011). *Vad kostar nedskräpningen*. Hämtat från www.hsr.se: http://www.hsr.se/fakta_vad_kostar_nedskrapningen den 11 maj 2011

Fredman, P., & Sandell, K. (2005). *Delrapport om svenskars fjällbesök samt inställning till allemansrätten och skyddade natur områden - Särskilt i fjällen*. Umeå: FjällMistrarapport.

- Fucks, J. (2011). Geocaching between experiencing and destroying nature.
- Groundspeak Inc. (2011). *Geocaching - The Official Global GPS Cache Hunt Site*. Hämtat från www.geocaching.com: <http://coord.info/map?ll=60.128161,18.643501&z=5> den 23 maj 2011
- Groundspeak Inc. (2012). *Geocaching - The Official Global GPS Cache Hunt Site*. Hämtat från www.geocaching.com: <http://www.geocaching.com/default.aspx> den 24 maj 2012
- Gyimóthy, S., & Mykletun, R. J. (2004). Play In Adventure Tourism - The Case of Arctic Trekking. *Annals of Tourism Research*, 31, 855-878.
- Ibrahim, D. (2010). Design of a GPS data logger device with street-level map interface. *Advances in Engineering Software*, 41, 859-864.
- Keizer, K., Lindenberg, S., & Steg, L. (2008). *The Spreading of Disorder*. Groningen: Scienceexpress.
- Matherson, L., Wright, V. H., Inman, C. T., & Wilson, E. K. (2008). Get Up, Get Out with Geocaching: Engaging Technology for the Social Studies Classroom. *Social Studies Research and Practice*, 3, 80-85.
- Mcintosh, W. D., & Schmeichel, B. (2004). Collectors and Collecting: A Social Psychological Perspective. *Leisure Sciences*, 26, 85-97.
- Monz, C. A., Cole, D. N., Leung, Y.-F., & Marion, J. L. (2010). Sustaining Visitor Use in Protected Areas: Future Opportunities in Recreation Ecology Research Based on the USA Experience. *Environmental Management*, 45, 551-562.
- Mortazavi, R. (1997). The Right of Public Access in Sweden. *Annals of Tourism Research*, 24, 609-623.
- Naturvårdsverket. (1995). *Allemansrätten och kommersen*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket. (1994). *Allemansrätten och Turisterna - Enkätundersökning 1994*.

Solna: Naturvårdsverkets reprocentral.

Neustaedter, C., Tang, A., & Judge, T. (2010). The Role of Community and Groupware in Geocache Creation and Maintenance. *CHI 2010: Using Your Social Network*, (ss. 1757-1766). Atlanta.

O'Hara, K. (2008). Understanding Geocaching Practices and Motivations. *CHI 2008 Proceedings · On the Move* (ss. 1177-1186). Florence: ACM SIGCHI.

Pickering, C. M., Hill, W., Newsome, D., & Leung, Y.-F. (2010). Comparing hiking, mountain biking and horse riding impacts on vegetation and soils in Australia and the United States of America. *Journal of Environmental Management*, 91, 551–562.

Regeringens Proposition 1997/98:45 *Miljöbalk*. Stockholm: Miljödepartementet

Regeringens Proposition 2010/11:125. *Nedskräpning*.

Rosén, B. (1978). *Allemansrätt - allemansskyldighet*. Ystad: Rabén & Sjögren.

Satirapod, C., Rizos, C., & Wang, J. (2001). GPS Single Point Positioning With SA Off: How Accurate Can We Get? *Survey Review*, 36, 255-262.

SFS 1998:808. *Miljöbalk*. Stockholm: Miljödepartementet.

SFS 1974:152. *Regeringsformen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Stiftelsen Håll Sverige Rent. (2010). *Skräpprapporten 2010 - En studie av skräpet i tio svenska kommuner*. Stockholm: Stiftelsen Håll Sverige Rent.

Sun, D., & Walsh, D. (1998). Review of studies on environmental impacts of recreation and tourism in Australia. *Journal of Environmental Management*, 53, 323-338.

West, P., & Carrier, J. G. (2004). Ecotourism and Authenticity: Getting Away from It All? *Current Anthropology*, 45, 483-498.

Wiktorsson, G. (1996). *Den grundlagsskyddade myten - Om allemansrättens lansering i Sverige*. Smedjebacken: City-universitetets Service AB.

Wright, T. (2003). Geocaching: Trees as Treasure. *American Forests*, ss. 7-9.

Rättsfall

MÖD 2004:2

MÖD 2006:63

NJA 1976 s. 547

NJA 1983 s. 317

NJA 1986 s. 546

NJA 1992 s. 126

NJA 2002 s. 607 2002:72

NJA 2003 s.599 2003:89

NJA 2004 s. 840 2004:95

NJA 2006 s.293 2006:34

RH 1988:4

RH 1995:97

RH 2003:7

RH 2003:28

RH 2003:46

RÅ 1984 2:58

RÅ 1993 ref. 41